

‘Ben jij nou zo dom of ben ik nou zo slim?’

De *ad hominem*-drogreden als strategische manoeuvre in voetbalinterviews

MA-scriptie Taalbeheersing van het Nederlands – 20 ECTS

Opleiding Nederlandse Taal en Cultuur

Lieke Liefkes – s1025864

Begeleider: Roosmaryn Pilgram

22 augustus 2018, Leiden

Aantal woorden: 21.850

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterscriptie Taalbeheersing van het Nederlands, onderdeel van de studie Nederlandse Taal en Cultuur aan de Universiteit Leiden. Het is het resultaat van meer dan een jaar lang zwoegen en acht jaar studeren ('maar met twee stages en twee bestuursjaren, waarvan één fulltime, elf commissies, het Leiden Leadership Programme, een paar maanden in het buitenland en werk natuurlijk', zoals ik het altijd heb goedgepraat). Het schrijven van deze scriptie is misschien wel het moeilijkste geweest wat ik ooit heb moeten doen en het was nooit gelukt zonder de hulp van een aantal mensen.

Ten eerste wil ik Roosmaryn Pilgram bedanken, die me als een voetbaltrainer vanaf de zijlijn schreeuwend de goede richting in heeft blijven sturen. Af en toe verdween een van ons van de radar, wat soms de schuld was van Skype, maar het is uiteindelijk helemaal goed gekomen. Excuses dat je naar al mijn voetbalanekdotes hebt moeten luisteren. Ten tweede – het begint zowaar te lijken op een Oscarspeech – mijn ouders, die het met het schrijven van deze scriptie ogenschijnlijk nog zwaarder hebben gehad dan ik, en mijn vrienden en dispuutsgenoten, die altijd voor me klaar stonden met grappen, eten en een drankje, zodat ik – soms iets te vaak of te lang of te veel – mijn gedachten kon verzetten. Ten derde alle voetbalclubs, persvoorlichters en journalisten die me vol enthousiasme te woord hebben gestaan of van wie ik langs mocht komen voor een wedstrijd en een middag achter de schermen. Een speciaal bedankje gaat naar de materiaalman van De Graafschap, met wie ik – samen met de persvoorlichter daar – wat biertjes heb mogen drinken in het materiaalhok, tussen de draaiende wasmachines met de tenues van de spelers. Hij stuurde me later nog een boek op ('want je vertelde dat je iets deed met taal') en mailde me enthousiast dat hij mijn onderzoek voorbij had zien komen bij *Studio Voetbal*. We hadden het er lang over gehad, dus ik keek in lichte paniek de betreffende uitzending om te zien of het (kunst)gras voor mijn voeten was weggemaaid. Gelukkig bleek het om een 'voetbalclichébingo' te gaan. Had ik het toch niet helemaal goed uitgelegd.

Niet bedanken wil ik overigens de voetbalorganisatie FIFA. Het plannen van het WK Voetbal ten tijde van de scriptiedeadline was natuurlijk helemaal geen handige beslissing, ook al deed Nederland niet mee. Ze waren helaas niet vatbaar voor mijn – wat mij betreft ontzettend redelijke – bezwaren, waardoor ik genoodzaakt ben geweest om krakers als Costa Rica-Servië aan mij voorbij te laten gaan. Toch zonde.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding	5
1.1 <i>Ad hominem</i> -drogredenen in de voetbaljournalistiek	5
1.2 Strategische manoeuvres van voetbaltrainers.....	6
1.3 Verloop van de scriptie	7
2. Meningsverschillen in voetbalinterviews.....	8
2.1 De invloed van de discussiecontext.....	8
2.2 Argumentatieve vragen in semi-geïnstitutionaliseerde actietypen.....	10
2.3 De <i>mixed zone</i> als argumentatief actietype	11
2.4 Persconferenties in het voetbal als argumentatief actietype.....	12
2.5 Conclusie: argumentatieve actietypen in de voetbaljournalistiek	13
3. De <i>ad hominem</i> -drogreden	14
3.1 Een ontspoorde strategische manoeuvre	14
3.2 Redelijke en onredelijke persoonlijke aanvallen.....	15
3.3 Het vermommen van een <i>ad hominem</i> -drogreden	16
3.4 Conclusie: de (vermomde) <i>ad hominem</i> als strategische manoeuvre.....	17
4. Analyse en resultaten	18
4.1 Corpus: interviews uit de voetbaljournalistiek.....	18
4.2 Kwalitatief onderzoek met analytische inductie	19
4.3 Resultaten – strategische manoeuvres met een (vermomde) <i>ad hominem</i> -drogreden.....	21
4.3.1. ‘Ik vind het een domme vraag.’	21
4.3.2 ‘Waarom vraag je dat nou zo stom?’	25
4.3.3 ‘Omdat je irritant bent.’	30
4.4 Conclusie: strategische manoeuvres met de <i>ad hominem</i> -drogreden.....	38
5. Conclusie.....	40
5.1 Actietypen en de <i>ad hominem</i> -drogreden.....	40
5.2 De (vermomde) <i>ad hominem</i> -drogreden binnen de voetbaljournalistiek	41
6. Discussie	43
Literatuurlijst.....	45
Bijlage – Transcripties persconferenties en <i>mixed zone</i> -interviews.....	49

Samenvatting

Binnen de voetbaljournalistiek is er een wrange verhouding tussen trainers en journalisten. Hoewel ze informeel met elkaar omgaan – ze zien en spreken elkaar vaak – kunnen journalisten en trainers tijdens interviews in de *mixed zone* (de persruimte tussen de kleedkamers van beide teams in) hevig discussiëren. Binnen deze discussies komt het voor dat trainers een *ad hominem*-drogreden begaan, een overtreding van de Vrijheidsregel, waarmee zij beweren dat een journalist dom of incompetent is en daarom geen waardige discussiepartner.

In deze masterscriptie is onderzocht hoe trainers *ad hominem*-drogredenen inzetten om strategisch te manoeuvreren tijdens een persconferentie of *mixed zone*-gesprek. Aan de hand van de uitgebreide versie van de pragma-dialectiek van Van Eemeren en Houtlosser (2002) is ten eerste uiteengezet dat strategisch manoeuvreren bestaat uit drie aspecten: de keuzes in het topisch potentieel, de aanpassing aan het publiek en de presentatiemiddelen. Vervolgens is de *ad hominem*-drogreden nader bestudeerd. Deze kan volgens Plug (2010) en Ilie (2004) vermomd worden als *juxta-position of opposites notions*, waarbij de *ad hominem* wordt verzacht, als een attributieoverdracht, waarbij een discussiant iets anders aan lijkt te vallen dan een persoon zelf, of als vraag. Vermomming is nodig, omdat een (*ad hominem*-)drogreden, wanneer opgemerkt, de positie van de discussiant die hem gebruikt zeer kan verslechteren. Wordt de drogreden niet herkend, dan kan hij echter zeer effectief zijn.

Uit het onderzoek in deze scriptie is gebleken dat voetbaltrainers op verschillende manieren strategisch manoeuvreren met *ad hominem*-drogredenen. Dit doen ze ten eerste door niet te stellen dat een journalist dom is, maar door de vraag die gesteld wordt aan te vallen: een attributieoverdracht. Hiermee wordt, in persconferenties, de journalist bij zijn collega's honend weggezet als dom of incompetent. Een tweede attributieoverdracht is de vermommingstrategie om niet de journalist, maar zijn werkwijze aan te vallen. Hiermee zet een trainer een journalist al wel explicieter weg als incompetent en, in het geval van de voorbeelden in deze scriptie, als subjectief. In sommige gevallen kiezen trainers ervoor om hun *ad hominem*-drogreden niet te vermommen. Trainers presenteren hun *ad hominem*-drogredenen doorgaans intimiderend, maar zachten de drogredenen wel door een *juxta-position of opposites notions* of door de *ad hominem* te presenteren als vraag. Door de autoriteit die trainers in de institutionele context van een voetbalinterview is gegeven, verslechtert hun positie na het gebruik van een *ad hominem*-drogreden niet.

1. Inleiding

1.1 *Ad hominem*-drogredenen in de voetbaljournalistiek

Voetbaltrainers liggen nogal eens onder vuur in de media. Ze worden verantwoordelijk gehouden voor de resultaten van hun team en dus moeten ze wekelijks kritische journalisten te woord staan. Dat dit voor frictie kan zorgen tussen trainer en journalist, bewijst de volgende anekdote over Louis van Gaal, waarin hij een uitspraak doet die wordt gezien als een van de meest legendarische¹ uit de Nederlandse voetbaljournalistiek. Tijdens de persconferentie na de wedstrijd Ajax-NAC in 1996 stelt journalist Ted van Leeuwen aan toenmalig Ajax-trainer Louis van Gaal een vraag over het vertrek van twee spelers, waarop Van Gaal met een directe *ad hominem*-drogreden reageert: ‘Ben jij nou zo dom, Ted van Leeuwen? Ben jij nou zo dom? (...) Ben ik niet begonnen te zeggen dat wij met spelers afspraken hebben? Waarom stel je dan deze vraag? Ben ik nou degene die zo slim is, of ben jij zo dom? (...) Volgens mij heb ik het toch keurig verwoord? Nu ben ik weer de arrogante klootzak, de autoritaire klootzak, maar dat zijn allemaal domme vragen’ (Van Leeuwen, 1996). In plaats van in te gaan op de vraag van Van Leeuwen, noemt Van Gaal de journalist dom. En een domme journalist die domme vragen stelt, daar hoeft Van Gaal vanuit zijn autoriteit als trainer die een goede discussiepartner verdient, niet op te reageren – zo lijkt hij te zeggen. De uitspatting van de trainer had overigens een groot effect op het verloop van de rest van de persconferentie: geen enkele journalist stelde hierna nog een vraag.

Niet elke trainer is zo direct als Van Gaal, maar er zijn meer gevallen waarin een discussie tussen journalisten en een coach ontspoord tijdens een persconferentie of een interview net voor of na een wedstrijd (een *mixed zone*-gesprek). Het komt dan vaak voor dat een trainer een journalist persoonlijk aanvalt door het gebruik van een *ad hominem*-drogreden. Onder andere Van Eemeren, Garssen en Meuffels (2012), Plug (2010) en Ilie (2004) verklaren het feit dat *ad hominem*-drogredenen vaker voorkomen in spontaan taalgebruik, door te stellen dat deze drogredenen vermomd kunnen worden. Drogredenen die niet als zodanig herkend worden, kunnen namelijk wel een sterk effect hebben, zoals het buitenspel zetten van een serieuze discussiant.

Enig onderzoek naar de *ad hominem*-drogreden is dus al gedaan. De context van de voetbaljournalistiek verdient echter zijn eigen onderzoek: de semi-geïstitutionaliseerde context zorgt voor unieke mogelijkheden tot strategisch manoeuvreren. Zo hebben trainers een institutionele autoriteit die hen in staat stelt zonder al te veel problemen vragen te negeren. Ook hebben trainers en journalisten verschillende doelen tijdens voetbalinterviews, wat de onderlinge verhouding bij voorbaat al gespannen maakt. In correspondentie naar aanleiding van deze scriptie zei Bas Ticheler (persoonlijke communicatie, 14 maart 2017), perschef van de KNVB, bijvoorbeeld dat ‘journalisten het voetbal kapot maken’. Aan de andere kant schreef *ELF Voetbal*-journalist Sander Berends (persoonlijke communicatie, 14 maart 2017) dat journalisten juist harder moeten worden, omdat trainers zo vaak in clichés praten. Toch zijn de lijnen kort: trainers en journalisten kennen elkaar doorgaans persoonlijk en spreken elkaar aan bij de voornaam. Binnen het huidige onderzoek naar de vermomming

¹ Het antwoord van Van Gaal, met name de zin ‘Ben ik nou degene die zo slim is, of ben jij zo dom?’, is in 2015 door *VoetbalInside.nl* uitgeroepen tot een van de ‘legendarische quotes’ van Van Gaal, terechtgekomen op de Wikipediapagina over journalist Van Leeuwen en de titel geworden van een boek over de taal van Van Gaal (Krijgsman, 2017).

van drogredenen en argumentatie in specifieke contexten, sluit een onderzoek naar vermommingsstrategieën van voetbaltrainers dus goed aan. In deze scriptie wordt het onderzoek hiernaar gepresenteerd aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

Hoe gebruiken voetbaltrainers directe ad hominem-drogredenen strategisch om, tijdens een mixed zone-gesprek of persconferentie, te reageren op kritische vragen van journalisten?

1.2 Strategische manoeuvres van voetbaltrainers

Van Eemeren en Houtlosser (2002) stellen in hun uitgebreide versie van de pragma-dialectiek dat discussianten zowel effectief als redelijk willen zijn en binnen dat spectrum voortdurend bewegen. Wanneer een discussiant doorslaat door een drogreden te gebruiken (een overtreding van de regels van een kritische discussie) is er sprake van een ontspoorde strategische manoeuvre. Dit is risicovol, want wanneer een discussiant betrappt wordt op het gebruik van een drogreden, verslechtert zijn positie in een discussie direct. Wordt deze drogreden echter niet als zodanig opgemerkt, dan kan hij gezien worden als een redelijke discussiezet en zo toch effectief het standpunt ondersteunen.

In de voetbaljournalistiek spreken trainers en journalisten elkaar voornamelijk tijdens *mixed zone*-gesprekken en persconferenties.² Deze twee soorten interviews kennen hun eigen doelen en regels, waardoor trainers en journalisten verschillende mogelijkheden tot strategisch manoeuvreren hebben. Zowel in de *mixed zone* als tijdens persconferenties wordt er gebruik gemaakt van argumentatie. Journalisten argumenteren in de vorm van kritische vragen, trainers in antwoorden op die kritische vragen. Dit doen ze bijvoorbeeld als een journalist een vraag stelt over een beslissing van de trainer of het beleid van de club, namens wie de trainer ook spreekt.

Het vaak voorkomen van *ad hominem*-drogredenen kan worden verklaard door de verschillende doelen die journalisten en voetbaltrainers hebben in voetbalinterviews. Voor een journalist is een interview met een trainer hét moment om hem³ ter verantwoording te roepen en hem op zijn fouten te wijzen. De journalist spreekt onder andere namens de fans van een club, die zelf niet in contact kunnen komen met een trainer en ook geen mogelijkheid hebben om op een andere manier hun eventuele ongenoegen te uiten – behalve misschien door een boos bericht te plaatsen op sociale media. Een journalist wil dus een discussie aangaan, maar moet ook zijn artikel schrijven, het liefst met een pakkend citaat. De trainer, aan de andere kant, hoeft niet het gevoel te hebben dat hij zich in een discussie bevindt. Hij wil wellicht slechts toelichting geven: de redenen benoemen die hij heeft gehad voor zijn handelen. Een journalist die hem steeds tegenspreekt of die kritische vragen stelt, kan de trainer het

² De informatie in de paragrafen over de perscommunicatie bij voetbalwedstrijden is verkregen uit eigen ervaring – ik heb tijdens het schrijven van deze scriptie twaalf wedstrijden in het betaald voetbal mogen bezoeken als gast van de persvoorlichting – en op basis van de websites van clubs uit de Eredivisie en de Jupiler League.

³ Hoewel journalisten en voetbaltrainers vanzelfsprekend zowel man als vrouw kunnen zijn, is in deze scriptie bij elk voorbeeld zowel de trainer als de journalist een man. Vandaar dat gebruik wordt gemaakt van mannelijke voornaamwoorden.

idee geven dat zijn institutionele autoriteit wordt ondermijnd en dit zou een reden kunnen zijn om de journalist met een *ad hominem* ‘op zijn plek’ te zetten.⁴

Om onderzoek te doen naar de strategische manoeuvres met *ad hominem*-drogredenen van voetbaltrainers, is in deze scriptie gebruikgemaakt van analytische inductie. Deze methode, in 1934 in de sociale wetenschappen geïntroduceerd door Znaniecki, wordt als kwalitatieve onderzoeksmethode gebruikt om data te verzamelen en te analyseren en hieruit regels vast te stellen. In het exploratieve en kwalitatieve onderzoek in deze scriptie is het vaststellen van regels lastig. De hoeveelheid voorbeelden is beperkt, al kan er elk weekend materiaal bijkomen, en het opzetten van experimenten is irrelevant. Analytische inductie heeft geholpen om toch patronen en structuren te vinden. Jackson (1986) schrijft dat het proces van analytische inductie bestaat uit een aantal stappen. Om te beginnen worden voorbeelden verzameld en exemplarische gevallen worden geanalyseerd om tot een hypothese te komen. De hypothese wordt vervolgens getoetst aan elk voorbeeld uit het corpus; wanneer de hypothese geldt voor elk voorbeeld in een bepaalde categorie, dan kan deze worden aangenomen.

1.3 Verloop van de scriptie

Om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag ‘Hoe gebruiken voetbaltrainers directe *ad hominem*-drogredenen strategisch om, tijdens een *mixed zone*-gesprek of persconferentie, te reageren op kritische vragen van journalisten?’ wordt in hoofdstuk 2 eerst aandacht besteed aan verschillende actietypen binnen de Nederlandse voetbaljournalistiek. Ook wordt hier de argumentatieve rol van kritische vragen besproken. Hoofdstuk 3 bestaat voor het eerste deel uit een theoretische achtergrond van de *ad hominem*-drogreden. Het tweede gedeelte van dit hoofdstuk gaat over de *ad hominem*-drogreden als strategische manoeuvre. Hierin worden onder andere vermommingsstrategieën van de *ad hominem* besproken. Een verantwoording van de gebruikte methode is terug te vinden in het begin van hoofdstuk 4. Aan de hand van analytische inductie wordt onderzocht op wat voor manieren voetbaltrainers een *ad hominem*-drogreden inzetten. Als corpus zijn zo representatief mogelijke gevallen van *ad hominem*-drogredenen verzameld die in de afgelopen tien jaar (nog steeds) media-aandacht kregen, bijvoorbeeld doordat ze werden besproken in een voetbalprogramma. De resultaten, die het slot van hoofdstuk 4 vormen, komen terug in de conclusie in hoofdstuk 5. De scriptie wordt afgesloten met een discussie, waarin kwesties worden aangestipt die tijdens dit onderzoek naar boven zijn gekomen.

⁴ Het gevoel dat de autoriteit van de trainer in twijfel wordt getrokken, verwoordde Van Gaal (Kouters, 2018) als volgt: ‘De loodgieter kwam van de week bij ons langs. Denk je dat ik dan mijn mening geef over de lekkage en het werk van de loodgieter? Ik niet. Ik heb er geen verstand van. Dus ik vraag alleen: moet ik nog iets vernieuwen of niet? Maar zo’n journalist geeft gewoon zomaar z’n mening tijdens een persconferentie.’

2. Meningsverschillen in voetbalinterviews

2.1 De invloed van de discussiecontext

Om pragma-dialectische discoursanalyse te doen naar argumentatie, ontwierpen Van Eemeren en Houtlosser (2005, 75) het model van de zogenaamde ‘kritische discussie’. Deze kritische discussie vormt een ideaalbeeld voor een discussie, als men er alleen op uit zou zijn om een verschil van mening op te lossen. Door daadwerkelijke discussies te toetsen aan dit model, was een manier ontstaan om argumentatieve zinnen te analyseren en te evalueren en drogredelijke zinnen te herkennen. Een kritische discussie kent verschillende fasen. In elk van deze fasen kan zowel de protagonist als de antagonist bepaalde stappen ondernemen om zijn positie zo gunstig mogelijk te maken of te houden; dit doet hij door strategisch te manoeuvreren. In een ideale situatie doorlopen discussianten de volgende vier stadia:

1. De confrontatiefase (in de praktijk de ‘initiële situatie’ genoemd). De protagonist en de antagonist stellen vast dat er sprake is van een verschil van mening.
2. De openingsfase. De partijen komen tot het besluit dat ze het verschil van mening op willen lossen. De uitgangspunten van de discussie en de discussieregels worden besproken en de bewijslast wordt verdeeld.
3. De argumentatiefase. In deze fase worden argumentatieve middelen en kritiek aangedragen. De protagonist verdedigt zijn standpunt en reageert op de kritiek die de antagonist geeft op zijn standpunt of argumentatie en andersom.
4. De afsluitingsfase, met de mogelijke uitkomsten. Na het geven van alle argumenten komen de protagonist en de antagonist tot een conclusie: is het verschil van mening opgelost? En ten gunste van wie?

Hoewel elke discussie in een ideale situatie alle vier de discussiefasen doorloopt, betekent dat niet dat alle discussies, zeker wanneer het gaat over het analyseren en het evalueren ervan, niet op dezelfde manier benaderbaar zijn. Verschillende soorten discussies hebben immers verschillende doelen, soorten deelnemers en regels. Zo discussieert iemand anders met zijn partner dan met zijn werkgever en zijn discussies met die werkgever tijdens een vergadering anders dan in de kroeg. In het onderzoek naar discussietypen is een aantal theorieën ontstaan over de manier en de mate waarop deze van elkaar gedistantieerd kunnen worden.

In de pragma-dialectische argumentatietheorie beschrijven Van Eemeren en Houtlosser (2002) verschillende actietypen.⁵ Omdat communicatieve praktijken elk hun eigen context-afhankelijke regels en voorwaarden kennen, verschillen ook de mogelijkheden tot strategisch manoeuvreren per communicatieve situatie. Om een goede analyse en evaluatie te kunnen maken van de strategische manoeuvres in een bepaalde context, is het dus noodzakelijk om eerst dat communicatieve actietype nader te bestuderen (Van Eemeren 2010, 131). Een actietype kan gezien worden als een bepaalde situatie of instantie waarin een bepaald soort *speech events* (communicatieve gebeurtenissen) plaatsvinden. Actietypen worden van elkaar onderscheiden door de verschillende doelen die de deelnemers van het gesprek nastreven in hun (onbewuste) missie om het doel van de communicatieve activiteit te behalen. Het afbakenen van een actietype is volgens Van Eemeren (2010, 144) geslaagd als er geen alternatieve

⁵ Actietypen, of *activity types*, werden eerder door Levinson (1992, 69) beschreven als ‘*a fuzzy category whose focal members are goal-defined, socially constituted, bounded events with constraints on participants, setting and so on, but above all on kinds of allowable contribution*’.

contexten of situaties meer te ontdekken zijn die binnen het beoogde actietype van belang zouden kunnen zijn voor de analyse.

Van Eemeren (2010) houdt als basis voor activiteitstypen zes hoofddomeinen aan: *persuasion*, *negotiation*, *inquiry*, *deliberation*, *information-seeking dialogue* en *eristics*. Elk van deze hoofddomeinen heeft een eigen doel. Natuurlijk is niet elke argumentatieve situatie precies in een van deze doelen in te delen waardoor er sprake is van *mixed types*. Het domein waarin de actietypen van de voetbaljournalistiek lijken te liggen, is een hybride van *information seeking dialogue* en *deliberation*. Hoewel de institutionele kenmerken van de voetbaljournalistiek immers voorschrijven dat zowel *mixed zone*-interviews als persconferenties de schijn hebben van een *information-seeking* vraag-en-antwoordgesprek, wordt er weldegelijk gediscussieerd; er is dus sprake van een semi-geïstitutionaliseerde gespreksituatie.

Binnen de semi-geïstitutionaliseerde context van de voetbaljournalistiek is het aan de journalist om namens de supporters (en overig niet-aanwezig publiek) kritische vragen te stellen aan een trainer en deze verantwoordelijk te houden voor de resultaten van het team. In de 'normale' journalistieke wereld is het de taak van een journalist om informatie te verwerven, te ordenen, deze te rapporteren en te interpreteren (McNair 1998, 68). Het belangrijkste hierin is het behouden van objectiviteit: er moet altijd gedacht worden aan wederhoor, informatie moet te controleren zijn en er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen verslaggeving en meningsuiting (McNair 1998, 68). Sportjournalistiek heeft echter voornamelijk een 'recreatieve functie'. Voor veel lezers, luisteraars en kijkers – sterker nog: voor iedereen die niet fysiek bij een wedstrijd aanwezig is – is de enige manier waarop sport beleefd kan worden via media (Stokvis 2003, 170). Dit heeft invloed op de communicatie tussen trainers en journalisten tijdens voetbalinterviews. De vragen van de journalisten zijn, behalve informatief, er bijvoorbeeld ook op uit om een bepaalde reactie uit te lokken.

Wanneer de reactie komt in de vorm van argumentatie, gebeurt dit dus in het domein van *deliberation* in de vorm van een *information seeking* vraag-en-antwoordgesprek. Binnen het domein van *deliberation* is er sprake van een dilemma of een praktische keuze. De participanten van een dialoog willen bepaalde doelen en acties coördineren, zodat het doel van de dialoog, 'beslissen wat de beste acties zijn om te ondernemen', ten gunste van hen valt (Walton 2004, 141). Van Eemeren (2010, 147) noemt *deliberation* een '*multi-varied genre of emphatically argumentative communicative activity types, varying from a plenary debate in parliament to an informal political Internet forum discussion, that starts from a projected mixed disagreement between the parties about issues on which their views and those of a listening, reading or television-watching audience diverge*'. In de voetbaljournalistiek uit dit zich in de positie die een journalist inneemt door een kritische vraag te stellen. De trainer heeft vervolgens de keuze om mee te gaan met de vraag van de journalist, of in te gaan tegen hetgeen de journalist in zijn vraag opmerkt.

De aanwezigheid van het publiek als derde partij, dat bovendien uiteindelijk beslist wie het debat gewonnen heeft, is volgens Van Eemeren (2010, 147) van groot belang op de mogelijke strategische manoeuvres in *deliberation*. Het publiek speelt een cruciale rol in de argumentatieve karakteristieken en institutionele conventies in de verschillende fasen van de discussie. Wanneer *deliberation* plaatsvindt in de vorm van een publiek debat, hebben de beide partijen over het algemeen startpunten die op cruciale punten van elkaar verschillen, of zelfs elkaars tegenovergestelde zijn. Dit zou het publiek kunnen helpen makkelijker een kant te kiezen: je bent voor de één of voor de ander. Met dit publiek, dat meeluistert, leest of kijkt, wordt op elk moment in het debat rekening gehouden. In sommige gevallen wordt het zelfs als eerste geadresseerde

(of enige geadresseerde) neergezet.⁶ Met de gekozen argumentatie wordt dan ook eerder geprobeerd om het publiek, de derde partij, te overtuigen dan de directe tegenstander (Van Eemeren 2010, 148).

2.2 Argumentatieve vragen in semi-geïstitutionaliseerde actietypen

Walton (1987, 3) schreef over argumentatietheorie dat ‘*no theory of argument could be adequate without dealing with the role that questions play in arguments*’. De rol van vragen in semi-geïstitutionaliseerde actietypen zijn volgens Ilie (1999), die onderzoek deed naar vragen in talkshows, inderdaad de moeite van het bestuderen waard, omdat binnen deze actietypen de schijn gewekt wordt van een geïstitutionaliseerde context, terwijl er toch ruimte blijkt te zijn voor spontaan taalgebruik. Dit is ook het geval binnen de voetbaljournalistiek: tijdens *mixed zone*-interviews en persconferenties gelden regels, maar men is vrijer dan in een zwaar geïstitutionaliseerde context (zoals een rechtzaak) om vrij te communiceren.⁷

Ilie maakt onderscheid tussen ‘standaardvragen’, die de norm zijn in geïstitutionaliseerde actietypen, en ‘niet-standaardvragen’, die vaker voorkomen in spontaan taalgebruik. Standaardvragen roepen op tot het geven van informatie of confirmatie. Dit type vragen bevestigt de rollen van de partijen die in de geïstitutionaliseerde context zijn vastgesteld: er is, in het geval van voetbaljournalistiek, een journalist die bijvoorbeeld een vraag stelt naar de opstelling van een team en een trainer die antwoord geeft door de elf namen te noemen van de spelers die zullen aantreden aan het begin van een voetbalwedstrijd. Onder de niet-standaardvragen schaaft Ilie (1999, 996) vragen, die oproepen tot extra uitleg (waarbij al gegeven informatie wordt herhaald), retorische vragen en echovragen, waarbij een antwoord van de tegenpartij in de vorm van een vraag wordt herhaald. Argumentatie komt volgens haar vaker voor bij niet-standaardvragen.

De argumentatiemogelijkheden waar bij niet-standaardvragen op georiënteerd wordt, zijn gevarieerd. Ilie (1999, 986) onderscheidt drie categorieën niet-standaardvragen – die overigens vaak overlappen – waarbij argumentatie voorkomt: argument-oproepende vragen (gericht op de gesprekspartner), *argument-prefacing* vragen (gericht op het publiek) en argumentatieve vragen (gericht op de gesprekspartner, het publiek en de boodschap zelf). Argument-oproepende vragen zijn kenmerkend aan het feit dat ze van de gesprekspartner argumenten voor of tegen een bepaald standpunt vragen, zonder zelf argumenten aan te dragen. Deze vragen komen vaak voor in de vorm van informatie- of antwoord-oproepende vragen. Een journalist kan bijvoorbeeld aan een trainer vragen welke redenen hij heeft gehad voor een bepaalde wissel, zonder dat de journalist hierover zijn eigen mening geeft. In *argument-prefacing* vragen en argumentatieve vragen komt de mening van de vragensteller wel naar voren. Dit gebeurt minder in de informatie-vragende vorm, omdat de informatie waarover geargumenteerd wordt al bekend wordt geacht, en vaker in de vorm van een retorische vraag of een verduidelijking-oproepende vraag. Argumentatieve vragen

⁶ Zo heeft Louis van Gaal eens geëist dat er niet geknipt zou worden in een interview, zodat ‘de kijker eindelijk eens kon zien hoeveel er normaal gemanipuleerd werd’ (Genee, 2008).

⁷ Dat hier ook grenzen aan zitten, probeerde de persvoorlichter van Frankrijk tijdens het WK Voetbal 2018 aan te tonen. Hij was bang dat met Spaanse journalisten aan Franse sterspeler Griezmann zouden vragen naar de eventuele *transfer* van Griezmann, van de ene Spaanse topclub (Atletico Madrid) naar de ander (FC Barcelona). Om dit tegen te gaan, kondigde de persvoorlichter van tevoren aan dat hij alleen vragen in het Frans zou beantwoorden. Een Spaanse journalist gebruikte uiteindelijk een vertaalprogramma op zijn telefoon om toch de vraag te stellen. Griezmann (2018) kon lachen om de oplossing, maar de boze persvoorlichter eiste dat de microfoon van de journalist meteen werd uitgezet.

komen binnen de voetbaljournalistiek vaak voor, omdat journalisten kritisch menen te moeten zijn en de mening van het meelezende en meekijkende publiek willen verkondigen. Ten slotte beschrijft Ilie (1999, 996) een categorie vragen die zij *argument-prefacing* noemt. Zij ziet deze tijdens talkshows terug in monologen van de presentator tegen het publiek, waarbij de presentator na het stellen van de vraag meteen ook zijn eigen vraag beantwoordt. Deze vorm van vragen komt in de voetbaljournalistiek in ieder geval in het corpus van dit onderzoek niet voor. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de afwezigheid van een direct publiek dat niet deelneemt aan de discussie.

2.3 De *mixed zone* als argumentatief actietype

Binnen de Nederlandse voetbaljournalistiek zijn er twee semi-geïstitutionaliseerde contexten waarin journalisten en spelers of trainers elkaar kunnen spreken: in de *mixed zone* en tijdens een persconferentie. Daarnaast kan een journalist bij de persvoorlichter van een club een aanvraag doen voor interviews. Aangezien de plaats, de rol van de journalisten en de doelen van de interviews significant van elkaar verschillen, kunnen het *mixed zone*-interview en de persconferentie worden beschouwd als twee verschillende actietypen.

De *mixed zone* is de ruimte tussen de kleedkamers van de uit- en de thuisploeg in. Richting het eind van de wedstrijd doet de persvoorlichter van de thuisspelende ploeg navraag bij de aanwezige journalisten of zij nog een speler of trainer willen interviewen. Na de wedstrijd coördineert de persvoorlichter de interviews. Bij clubvoetbal kan elke journalist in principe elke speler of trainer (of een scheidsrechter) spreken, tenzij de persvoorlichter een reden heeft om dit niet toe te staan. Hij kan er ook voor kiezen om een speler langer te laten douchen, zodat de gehaaste journalisten misschien al ‘opgegeven hebben’ (Benjamins, 2016). De persvoorlichter is niet aanwezig bij de interviews. De interviews met trainers in de *mixed zone* zijn een-op-een en hebben als onderwerp (soms door dezelfde journalist meermaals: zowel voor televisie als voor radio) de tactische keuzes die hij tijdens de wedstrijd heeft gemaakt, wat hij van zijn spelers vond en hoe hij de wedstrijd verder heeft beleefd. Bij het Nederlands Elftal mogen alleen verslaggevers van tv-zenders die uitzendrechten van de wedstrijd hebben gekocht, in de *mixed zone* vragen stellen. De interviews zijn dan vaak alleen met de trainer en de aanvoerder (en eventueel een opvallend goed of slecht presterende andere speler) en vinden in sommige gevallen op het veld plaats. Het doel van de journalist is in een *mixed zone*-gesprek behalve het vergaren van informatie ook een uitspraak uit te lokken die zijn interview voor het publiek aantrekkelijker maakt dan die van een andere journalist. In een *mixed zone*-gesprek waarin argumentatie voorkomt, kunnen de discussiefasen als volgt worden doorlopen:

- In de initiële situatie confronteert de journalist een trainer met een kritische argumentatieve of argument-oproepende vraag over bijvoorbeeld een van zijn tactische zetten tijdens de wedstrijd. Doordat de journalist kritisch is, is al duidelijk dat hij niet volledig achter de keuze van de trainer staat. In de confrontatiefase kan een trainer aangeven het met de journalist eens te zijn, of hij kan zijn eigen standpunt innemen door te stellen dat hij nog steeds achter zijn keuzes (of die van een speler) staat.
- De uitgangspunten en de regels die vastgesteld worden in de openingsfase, bestaan in de voetbaljournalistiek uit bepaalde conventies. In de *mixed zone* houdt dit in dat een journalist vragen stelt en de trainer op deze vragen antwoordt. Zij zijn zich er beiden van bewust dat andere journalisten wachten op hun eigen *mixed zone*-

gesprek, dus ze houden het relatief kort en bespreken slechts de zojuist gespeelde of te spelen wedstrijd.

- In de argumentatiefase, waarin argumentatieve middelen en kritiek worden ingezet, krijgt de journalist de mogelijkheid verder te vragen. De trainer zal kritische vragen pareren door zijn keuzes en die van zijn spelers te verdedigen en te verantwoorden.
- In de afsluitingsfase, die de mogelijke uitkomsten bevat, komen de trainer en de journalist in een ideale situatie tot een oplossing van het verschil van mening. In de praktijk blijkt dat dit vrijwel nooit gebeurt: de discussie is tot een einde gekomen wanneer de journalist een vraag over een ander onderwerp stelt of wanneer de trainer het interview beëindigt.

2.4 Persconferenties in het voetbal als argumentatief actietype

Het tweede actietype in de voetbaljournalistiek is de persconferentie. Persconferenties worden door een club of de KNVB gegeven na een wedstrijd of in het geval van een bijzondere situatie, bijvoorbeeld wanneer een trainer of bestuurslid opstapt of is ontslagen, of juist wordt aangesteld. Bij voetbalclubs uit de Eredivisie en de Jupiler League hebben de meeste journalisten na de wedstrijd al de kans gehad om hun vragen te stellen in de *mixed zone*. Tijdens de persconferentie krijgt iedereen nogmaals de gelegenheid om vragen te stellen, maar hier wordt niet altijd gebruik van gemaakt. Naast dat de meeste journalisten hun ‘quootje’ al voor de camera hebben gehad, wordt de aanwezigheid van andere journalisten als nadeel gezien: iedereen kan met iedereen meeschrijven en de kans op een primeur is zodoende nihil. Kussendrager en Van der Lugt (2007, 106) raden journalisten zelfs aan ‘een exclusieve vraag te bewaren en – als dat lukt – achteraf te stellen. Wellicht is het beter na een persconferentie nog even te blijven hangen.’ Het gevolg van het gebrek aan vragen is dat sommige clubs hebben besloten om niet meer na elke wedstrijd een persconferentie te geven.⁸

Bij het Nederlands elftal, waar slechts een of twee journalisten de kans hebben om spelers en trainers in de *mixed zone* te spreken, worden persconferenties drukker bezocht. De persvoorlichter van de KNVB zit de persconferentie voor, legt uit waarom deze plaatsvindt en wijst de journalisten aan die vragen mogen stellen. De journalisten kunnen elkaar bijstaan wanneer zij vinden dat een trainer niet genoeg verantwoording aflegt of een vraag niet beantwoordt, of een nieuw onderwerp aansnijden. Deze onderwerpen zijn behalve de gespeelde of aankomende wedstrijd onder andere ook de opstelling, de stand en de visie van de club en de positie van de trainer. Verdeeld over de verschillende discussiefasen ziet een persconferentie er in het ideale geval als volgt uit:

- In de initiële situatie in de confrontatiefase stelt een journalist een kritische vraag over bijvoorbeeld keuzes die tijdens de wedstrijd gemaakt zijn, over de opstelling, of over de stand van zaken binnen het team of de club. Er is meer tijd voor discussie, dus is de vrijheid om naar randzaken te vragen groter dan bij een *mixed zone*-gesprek.
- De regels en conventies in de openingsfase schrijven voor dat journalisten worden aangewezen om een vraag te stellen. De persvoorlichter kondigt dit aan het begin van de persconferentie aan, eventueel na een statement van de club. Journalisten

⁸ In de Jupiler League beslissen clubs vaak per wedstrijd of er een persconferentie wordt gegeven. Na de wedstrijd die beslissend was voor het promoveren van VVV-Venlo in het seizoen 2016-2017 was er een persconferentie gepland, maar besloot de persvoorlichter: ‘Als niemand een vraag heeft, laten we ze lekker feesten.’ Een andere tactiek om met persconferenties om te gaan heeft ADO Den Haag. Hier wordt de persconferentie stevast afgesloten met een vraag van de plat-Haagse ‘Mr ADO’. Volgens de persvoorlichter is dit ‘om de journalisten met een positief gevoel naar huis te sturen’.

mogen alle informatie gebruiken, ook al is de vraag niet door hen gesteld. De beurt van een journalist kan door de trainer of de persvoorlichter worden overgegeven aan een andere journalist. De aanwezigheid van andere journalisten en de rol van een persvoorlichter die in kan grijpen, is waar persconferenties verschillen van een *mixed zone*-gesprek.

- Argumentatieve middelen worden tijdens de argumentatiefase ingezet wanneer de trainer verantwoording aflegt voor zijn daden. Hiermee neemt hij vaak ook meteen een standpunt in: hij plaatst zich tegenover de journalist als hij het niet eens is met diens kritische vraag.

Als een journalist besluit geen genoegen te nemen met het antwoord van de trainer, kan hij met argumentatieve vragen de discussie aangaan door een tegenwoord te bieden. Ook kunnen andere journalisten hem bijstaan (en de discussie later vervolgen) wanneer zij de 'beurt' krijgen.

- De uitkomst van het verschil van mening in de afsluitingsfase is meestal dat deze niet opgelost wordt. De discussie wordt afgekapt door de persvoorlichter, wanneer een journalist besluit geen vragen meer te stellen of wanneer een trainer het woord aan een andere journalist geeft. Het is uiteindelijk aan de journalist om een artikel te leveren of een fragment uit te zenden en het is aan de kijker, luisteraar of lezer om conclusies te trekken over de trainer en de gang van zaken bij zijn club.

2.5 Conclusie: argumentatieve actietypen in de voetbaljournalistiek

Om argumentatie te analyseren, is het model van een 'kritische discussie' opgezet. Dit model representeert een ideale discussie, die van het vaststellen van een verschil van mening in de confrontatiefase (de initiële situatie), via de openingsfase (waarin de regels worden vastgesteld) en de argumentatiefase (waarin argumentatie en kritiek worden gepresenteerd) eindigt in de afsluitingsfase (het eindoordeel). Hoe strategisch gemanoeuvreerd kan worden in elk van deze fasen, hangt af van het actietype waarin de discussie plaatsvindt. Verschillende actietypen hebben immers hun eigen doelen, deelnemers en (ongeschreven) regels.

Het domein waarin de actietypen van de voetbaljournalistiek liggen, is een hybride van *information-seeking dialogue* en *deliberation*. Dit houdt in dat zowel de *mixed zone* als persconferenties institutionele kenmerken hebben, maar dat er wel ruimte is voor spontane communicatie: er is sprake van een semi-geïstitutionaliseerde context. Binnen de semi-geïstitutionaliseerde context van de voetbaljournalistiek staat vast dat journalisten vragen stellen en trainers antwoord geven op deze vragen. Argumentatie kan plaatsvinden wanneer een journalist een argument-oproepende vraag stelt, of zelf argumentatie in zijn vraag gebruikt. De setting waarin dit gebeurt, verschilt wel tussen de verschillende actietypen. De voetbaljournalistiek kent rond voetbalwedstrijden twee actietypen: het *mixed zone*-interview en de persconferentie. Deze twee actietypen verschillen vooral van elkaar in de aanwezigheid van publiek in de vorm van journalisten. Waar een *mixed zone*-gesprek een interview is tussen een trainer en een journalist, zijn bij de persconferentie alle journalisten aanwezig in een zaal en mag iedereen vragen stellen. De persvoorlichter zit de persconferentie voor en kan inbreken in een discussie als deze volgens hem uit de hand loopt.

3. De *ad hominem*-drogreden

3.1 Een ontspoorde strategische manoeuvre

Wie deelneemt aan een discussie, wil winnen. Hoewel in een ideale kritische discussie het primaire doel is om een verschil van mening op te lossen op basis van louter redelijke argumentatie, zullen discussianten, behalve naar die redelijkheid, ook streven naar effect. Bij elke argumentatieve zet moeten dus keuzes gemaakt worden tussen deugdelijkheid en effectiviteit: er wordt gekozen voor de beste strategische manoeuvre (Van Eemeren 2010, 40). Van Eemeren en Houtlosser (2002, 139) noemen drie aspecten van strategisch manoeuvreren waar alle partijen in een discussie met elke zet die zij zetten rekening mee moeten houden, omdat deze aspecten invloed hebben op het effect van de argumentatieve zet. Ten eerste moet een keuze gemaakt worden over het materiaal waarover gesproken wordt: het topisch potentieel. Een spreker moet ervoor zorgen dat hij spreekt over die zaken, waar hij ook daadwerkelijk verstand van heeft. Daarnaast moet rekening gehouden worden met het publiek (of de luisteraar): waar bestaat het publiek uit, wat wil het en waar is het vatbaar voor? Ten derde is een goede presentatie van het materiaal voor het publiek noodzakelijk. Hoe beter de presentatie, of hoe beter een argument geleverd wordt, hoe meer effect het zal hebben.

Hoewel strategische manoeuvres er over het algemeen voor moeten zorgen dat de positie van een discussiant verbetert, kan de discussiant een van de regels van de kritische discussie te overtreden. Hij begaat dan een drogreden en de strategische manoeuvre ontspoord (Van Eemeren 2010, 40). Drogredenen kunnen, wanneer ze niet als zodanig herkend worden, echter zeer effectief zijn. Het risico is dat als een drogreden wordt ontmaskerd, de positie van de discussiant direct verslechtert. Toch komen drogredenen zoals de *ad hominem* (een aanval 'op de persoon') in alledaagse argumentatie vaak voor. Blijkbaar proberen discussianten drogredenen onopgemerkt in te zetten, om zo hun positie in een discussie te verbeteren (Van Eemeren, Garssen & Meuffels 2012, 136). In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de mogelijkheden om strategisch te manoeuvreren met de *ad hominem*-drogreden.

Zoals in het vorige hoofdstuk besproken, bestaat een ideale kritische discussie uit verschillende fasen die doorlopen moeten worden om zo tot het uiteindelijke doel van de discussie te komen: het oplossen van een verschil van mening. Het innemen van de initiële posities van de discussianten en hun (mening tegenover een) standpunt(en) gebeurt in de confrontatiefase. In deze fase geldt de Vrijheidsregel, die stelt dat iedereen elk standpunt mag innemen en vrij is om al zijn argumenten of kritiek te presenteren. De Vrijheidsregel kan verbroken worden door een standpunt taboe te maken, waardoor het überhaupt niet naar voren gebracht mag worden, of door een tegenstander te verbieden of het hem onmogelijk te maken een standpunt naar voren te brengen of in twijfel te trekken. In het geval van een *ad hominem* wordt de Vrijheidsregel verbroken doordat de tegenstander wordt weggezet als dom, onwetend of inconsequent. Door dit te doen, kan de tegenstander dus niet vrijuit zijn argumentatie geven of zijn standpunt innemen, omdat hij al uitgeschakeld is als discussiepartner (Van Eemeren, Garssen & Meuffels 2012, 141).

Essentieel bij een *ad hominem*-drogreden is dat er niet inhoudelijk op een standpunt of argument wordt gereageerd, maar dat de argumentatie uitsluitend op (bepaalde eigenschappen van) de persoon slaat. Van Eemeren en Grootendorst (1992) beschrijven drie verschillende *ad hominem*-drogredenen. Wanneer een discussiant een directe *ad hominem* gebruikt, trekt hij de kennis van zaken, de intelligentie of het karakter van zijn tegenstander in twijfel. Hij noemt hem dan bijvoorbeeld dom of

onwetend, zoals Louis van Gaal deed in het voorbeeld in de inleiding van dit onderzoek: ‘Ben jij nou zo dom?’ Naast de directe *ad hominem* bestaat de indirecte *ad hominem*: de *circumstantial ad hominem*. Hierbij wordt van de tegenpartij gezegd dat hij inconsequent is of een dubbele agenda heeft en (in het geval van een journalist) subjectief en dus onbetrouwbaar is, zoals: ‘Je verdedigt hem alleen maar, omdat hij je vriend is.’ De derde vorm van een *ad hominem*-drogreden is de *tu quoque*-variant, waarbij de tegenstander ongeloofwaardig wordt gemaakt door hem van inconsequentie te beschuldigen. Een bekend voorbeeld van een *tu quoque* is het argument ‘Hoe kun je nou zeggen dat roken slecht is, je rookt zelf immers ook.’ In deze scriptie staat de directe *ad hominem*-drogreden centraal. Wanneer in het corpus een andere variant van de *ad hominem*-drogreden voorkomt, wordt deze wel besproken.

3.2 Redelijke en onredelijke persoonlijke aanvallen

Niet elke persoonlijke aanval is drogredelijk. Om vast te kunnen stellen of er tijdens een discussie sprake is van een directe *ad hominem*-drogreden of van een deugdelijke directe persoonlijke aanval, trekken Van Eemeren, Garssen en Meuffels (2012, 144) een vergelijking tussen de twee.⁹ Als koepelterm voor zowel de redelijke als de drogredelijke variant gebruiken zij de term ‘directe persoonlijke aanval’. Als ‘direct’ definiëren zij een aanval die gericht is op een deelnemer (namelijk ‘de tegenstander’) aan de discussie en niet op iemand anders. De persoonlijke aanval betekent dat er een aanval plaatsvindt op een negatieve karakterisering van de tegenpartij. Die negatieve karakterisering zorgt ervoor dat de aangevallen discussiant wordt neergezet als dom, onbetrouwbaar of oneerlijk, wat hem al met al geen adequate of serieus te nemen deelnemer aan de discussie meer zou maken.

Van Eemeren, Garssen en Meuffels (2012, 145) menen dat er in twee situaties sprake kan zijn van een redelijke directe persoonlijke aanval. Dit is het geval als ‘de persoonlijke aanval deel uitmaakt van de propositionele inhoud van het standpunt waarover er een verschil van mening is’, of als ‘de persoonlijke aanval neerkomt op kritiek op een argumentatieve zet waarin de tegenpartij autoriteitsargumentatie naar voren heeft gebracht waarin deze zichzelf heeft geafficheerd als een deskundige, expert, autoriteit ter zake het omstreden standpunt’.¹⁰ De redelijke directe persoonlijke aanval en de drogredelijke directe *ad hominem* lijken in de vorm veel op elkaar. Het verschil is volgens Van Eemeren, Garssen en Meuffels (2012, 145) echter dat de persoonlijke aanval op autoriteitsargumentatie alleen maar voorkomt in de argumentatiefase van een kritische discussie (in tegenstelling tot de *ad hominem*-drogreden in de confrontatiefase), waardoor er dus geen sprake kan zijn van een schending van de Vrijheidsregel. De tegenstander heeft bij een redelijke directe persoonlijke aanval al vrijelijk een standpunt ingenomen, alleen wordt, bijvoorbeeld, de autoriteit waarmee hij zijn argumenten versterkt ter discussie gesteld. Ter verduidelijking vatten Van Eemeren, Garssen en Meuffels (2012, 146) het als volgt samen:

‘(1) een *drogredelijke* directe persoonlijke aanval (directe *ad hominem*):

1. vindt plaats in de confrontatiefase;

⁹ Ook Salmon (1963) en Woods en Walton (1989) vinden persoonlijke aanvallen niet altijd drogredelijk. Salmon (1963) keurt een persoonlijke aanval goed als tegenargument op (onterecht ingezette) autoriteitsargumentatie. Woods en Walton (1989) vinden een persoonlijke aanval terecht wanneer een discussiepartner geen expert is op het gebied waar hij een argument over geeft.

¹⁰ Problematisch is dat er geen vast te stellen regels zijn over wie wat uit welke autoriteit mag zeggen. In de voetbaljournalistiek kan een discussiepunt zijn of een journalist wel kritiek mag uiten op een trainer, terwijl hij zelf nog nooit op of aan het veld heeft gestaan.

2. is een reactie op een naar voren gebracht standpunt of op twijfel;
3. is een poging de tegenpartij te verhinderen een standpunt of twijfel naar voren te brengen;
4. kan zowel door de antagonist als door de protagonist van een standpunt naar voren worden gebracht.

(2) een *niet-drogredelijke* kritische vraag of opmerking als reactie op persoonlijke autoriteitsargumentatie (een redelijke persoonlijke aanval):

1. vindt plaats in de argumentatiefase;
2. is een reactie op autoriteitsargumentatie waarin de protagonist naar zichzelf verwijst als autoriteit/expert/deskundige;
3. is een poging om de protagonist ertoe te bewegen additionele argumentatie aan te voeren dan wel zijn verdedigingspoging op te geven;
4. kan uitsluitend naar voren worden gebracht door de antagonist van een standpunt.’

3.3 Het vermommen van een *ad hominem*-drogreden

Een *ad hominem*-drogreden kan effectief zijn wanneer hij de vorm aanneemt van een redelijke persoonlijke aanval. *Ad hominem*-drogredenen die niet herkend worden, kunnen als werking hebben dat de tegenstander inderdaad als ongeloofwaardig of onkundig wordt gezien. Nog voor hij zijn beoogde argumentatieve zetten kan doen, wordt hij al niet meer serieus genomen en is hij dus geen volwaardige discussiepartner meer (Van Eemeren, Garssen & Meuffels 2012, 136).

Vermomd als redelijke persoonlijke aanval kan een *ad hominem*-drogreden dus ingezet worden als strategische manoeuvre. Volgens Van Eemeren, Houtlosser en Meuffels (2012) kan het zo zijn dat drogredenen niet worden herkend, omdat men er in argumentatieve discussies in principe vanuit gaat dat discussianten zich in hun strategische manoeuvres weldegelijk (proberen te) houden aan de regels van een kritische discussie. In acht houdende dat elke vorm van strategisch manoeuvreren in beginsel redelijk kan zijn, maar ook altijd een drogredelijke tegenhanger heeft, kunnen taalgebruikers volgens Van Eemeren (2010, 199) een goed-vermomde drogreden niet herkennen.

In het onderzoek van Plug (2010) naar de *ad hominem*-drogreden in de Tweede Kamer en in het Europees Parlement¹¹ beschrijft zij verschillende manieren waarop *ad hominem*-drogredenen vermomd worden. Plug (2010, 318) komt tot dezelfde conclusie als Ilie (2004), die eerder drie manieren ontdekte drie manieren waarop politici hun *ad hominem*-drogredenen vermommen. Met de *juxta-position of opposites notions* omschrijft Ilie (2004) ten eerste dat discussianten aan beledigingen of persoonlijke aanvallen verzachtende uitingen kunnen toevoegen, die een schijn van beleefdheid ophouden. Voorbeelden zijn uitspraken als ‘met alle respect’, ‘volgens mij’, ‘als ik het niet verkeerd heb’ en ‘als ik dat mag zeggen’. In de voetbaljournalistiek gebeurt dit bijvoorbeeld als trainers hun antwoord indekken door te beginnen met ‘ik heb de beelden nog niet gezien, maar...’ Meestal wordt dit gevolgd door een sneer naar de

¹¹ De institutionele context van de twee verschillende politieke debatsituaties is relevant, omdat deze invloed heeft op de manier waarop politici hun strategische zetten kunnen presenteren en dus op de vrijheid om keuzes te maken op het gebied van materie, publiek en presentatie. In de Tweede Kamer en het Europees Parlement ziet Plug (2010, 308) twee institutionele regels die invloed hebben op de mogelijkheden tot strategisch manoeuvreren: de expliciete rol van de voorzitter, die sprekers de kans geeft om te praten, en de aanwezigheid van een meervoudig publiek – men discussieert met elkaar, maar doet dit via de voorzitter en eigenlijk voor de stemmers thuis.

scheidsrechter die een in de ogen van de trainer verkeerde beslissing heeft genomen. De *attribution transfer movement* of 'attributieoverdracht' is een strategie die ervoor zorgt dat een *ad hominem* expliciet niet op iemands persoonlijkheid gericht is, maar op iets wat diegene doet of zegt, zodat de persoonlijke aanval niet persoonlijk lijkt. Plug (2010, 321) geeft hier als voorbeeld een politicus die over een andere politicus zegt dat deze 'snel en zenuwachtig spreekt als een corrupte agent'. Na opmerkingen over deze *ad hominem* verdedigt de politicus zich door te zeggen dat hij nooit heeft beweerd dat de politicus zelf corrupt zou zijn, maar dat hij slechts een opmerking maakte over diens manier van spreken. De derde strategie, de *formulation of insults as questions rather than as statements* spreekt voor zich: het houdt in dat beledigingen worden geformuleerd als vraag. Dit is bijvoorbeeld het geval bij Louis van Gaal (1996), die schreeuwend aan een journalist 'vraagt': 'Ben ik nou degene die zo slim is of ben jij zo dom?'

3.4 Conclusie: de (vermomde) *ad hominem* als strategische manoeuvre

Samenvattend kan gesteld worden dat de *ad hominem*-drogreden een ontspoorde strategische manoeuvre is die voortvloeit uit de poging van een discussiant om in zijn argumentatie behalve redelijk ook zo effectief mogelijk te zijn. Bij een directe *ad hominem* zet een deelnemer zijn tegenstander weg als dom, onwetend, gebrekkig aan kennis of onoprecht. Hierdoor wordt de tegenstander al voor het oplossen van een verschil van mening is begonnen, uitgeschakeld als serieus te nemen discussiant. Dit is een overtreding van de Vrijheidsregel, een discussieregel uit de confrontatiefase, die stelt dat alle deelnemers aan een discussie de vrijheid moeten hebben om elk standpunt of argument aan te dragen. Drogredenen die worden herkend, verliezen meteen hun waarde en hebben een negatief effect op de positie in de discussie van degene die de drogreden gebruikt. Toch kan een *ad hominem*-drogreden zeer effectief zijn, namelijk wanneer hij vermomd is en dus niet herkend wordt.

Het vermommen van de *ad hominem* is mogelijk, omdat er een redelijke tegenhanger van de drogreden bestaat: de directe persoonlijke aanval. Deze is deugdelijk als iemands persoonlijke kwaliteiten ook daadwerkelijk ter discussie staan, of als een van de deelnemers onterecht gebruik maakt van autoriteitsargumentatie. De meeste effectieve *ad hominem*-drogredenen zullen dus zodanig vermomd zijn dat ze op het eerste gezicht wél relevant lijken voor het oplossen van een verschil van mening. Plug (2010) en Ilie (2004) beschrijven verschillende vermomingsstrategieën van de *ad hominem*-drogreden. Met een *juxta-position of opposites notions* dekken discussianten zich in voor het gebruiken van een drogreden, door verzachtende woorden te gebruiken. De *attribution transfer movement* of attributieoverdracht houdt in dat een discussiant niet een persoon zelf aanvalt, maar iets wat hij doet of zegt. Ten slotte zagen Plug en Ilie dat discussianten hun *ad hominem*-drogredenen vermomden als vragen.

4. Analyse en resultaten

4.1 Corpus: interviews uit de voetbaljournalistiek

In deze scriptie worden de strategische manoeuvres onderzocht van voetbaltrainers die gebruikmaken van een (vermomde) *ad hominem*-drogreden als antwoord op een kritische vraag. Om dit te onderzoeken is vanzelfsprekend een zo representatief mogelijk corpus nodig. Bij het vaststellen van het corpus is rekening gehouden met vier criteria.

Ten eerste is de keuze gemaakt om alleen interviews met voetbaltrainers (en één bestuurslid van de KNVB) te selecteren en geen interviews met spelers. De inhoud van de interviews en de rol van de geïnterviewde is anders: een speler praat namens zichzelf en het team en wordt voornamelijk geïnterviewd over zijn eigen acties in een net-gespeelde wedstrijd, de stand van het team, zijn positie in het team, zijn beleving en zijn fitheid. Een trainer wordt verantwoordelijk gehouden voor de acties van het team, terwijl hij zelf niet gevoetbald heeft, en hij moet tactische overwegingen beargumenteren. Door zijn positie spreekt een trainer vanuit een andere autoriteit dan een speler. Deze autoriteit lijkt van belang in het strategisch manoeuvreren met de *ad hominem*-drogreden.

Het tweede criterium is dat de voetbaltrainers wiens interviews geanalyseerd zijn (in de fragmenten) allen trainer zijn van een Nederlands professioneel mannenvoetbalelftal dat uitkomt in de Eredivisie of de Jupiler League (de eerste divisie) of bondscoach van het nationale elftal ('Oranje'). Dit zijn de trainers die in de media veruit de meeste aandacht krijgen en waarvan fragmenten terug te vinden zijn. Nederlandse trainers in het buitenland zijn achterwege gelaten, omdat de taalbarrière van invloed kan zijn op de (bewuste) argumentatie en hun strategische manoeuvres en omdat de (ongeschreven) regels in buitenlandse voetbaljournalistiek dusdanig kunnen verschillen van de Nederlandse, dat sprake kan zijn van andere invulling van de actietypen.¹²

Alle fragmenten in dit onderzoek zijn, ten derde, online op beeld terug te vinden. De voetbaljournalistiek bestaat in grote lijnen uit geschreven bronnen, audio en video. De geschreven bronnen zijn onder andere sportkaternen in dagelijkse of wekelijkse kranten en voetbaltijdschriften, maar ook talloze websites die volledig bestaan uit artikelen over voetbal. Behalve wedstrijdverslagen zijn dit ook interviews, transferberichten en achtergrondverhalen over spelers, clubs, stadions en trainers. In artikelen over interviews kan een trainer geparafraseerd zijn, zonder dat dit expliciet wordt vermeld. Hetzelfde geldt voor audiofragmenten in radionieuwsberichten of voor sportpodcasts als *NOS Langs de Lijn*. Videobeelden van interviews met trainers worden uitgezonden tijdens voetbalprogramma's als *Voetbal Inside* en *Studio Voetbal* en verschijnen op internet op onder meer YouTube en sociale media. Deze beelden zijn het meest betrouwbaar – als er geknipt wordt, is dat te zien – en daarom het meest geschikt voor dit onderzoek naar gesproken argumentatie van trainers.

Een bijkomend gevolg van het gebruik van in de media verschenen beelden, is dat er in zekere mate ophef over de fragmenten is geweest. Dit is het vierde criterium. Dat geldt voor de nieuwere beelden, omdat ze in voetbalprogramma's uitgezonden werden en te vinden zijn door te googelen op zoektermen als 'trainer boos', 'trainer ruzie' of 'trainer interview' en des te meer voor oudere fragmenten, omdat deze nog

¹² Journalisten zijn in het Nederlandse voetbal bijvoorbeeld ook vaak presentator of gast in voetbalprogramma's. Zij kunnen tijdens voetbalinterviews dus door een trainer aangesproken worden op hun optreden in een voetbalprogramma. Of dit in het buitenland ook gebeurt, is niet algemeen bekend.

steeds met deze zoektermen te vinden zijn op het internet.¹³ Na het terugkijken van zoveel mogelijk persconferenties en *mixed zone*-interviews is er gericht gezocht naar fragmenten met behulp van onder andere bovengenoemde zoektermen. Deze selectie is vervolgens aangevuld met nieuw materiaal uit interviews die in de media kwamen tijdens het schrijven van deze scriptie.

4.2 Kwalitatief onderzoek met analytische inductie

Aangezien het onderzoek in deze scriptie kwalitatief is, het corpus mogelijk klein zou blijken en het opzetten van experimenten niet relevant zou zijn, is de methode aan de hand waarvan de analyse heeft plaatsgevonden analytische inductie. Znaniecki (1934) introduceerde analytische inductie als onderzoeksmethode voor de sociologie, als alternatief voor enumeratieve inductie. Als grondleggers van de analytische inductie zag Znaniecki klassieke wetenschappers als Galileo Galilei, Plato en Aristoteles. Aristoteles zette bijvoorbeeld de fundamenten van de eerste systematische zoölogie op door afzonderlijke diersoorten aandachtig te bestuderen en zo zijn hypothesen over verschillende diersoorten steeds beter aan te passen. Analytische inductie is volgens Znaniecki (1934, 236) in sommige gevallen noodzakelijk: *‘Practical people are continually forgetting the lesson that quick results are seldom satisfactory, and that the purposes of practical control of cultural reality would be served best by a science entirely independent of these purposes, a science which followed exclusively the two leads of a deep intellectual curiosity about particular data and an insatiable philosophic tendency to use acquired knowledge for the acquisition of new knowledge.’* Behalve deze enigszins ideologische oproep tot het gebruiken van analytische inductie, heeft de onderzoeksmethode vooral een praktisch nut voor wetenschappers die, ondanks dat zij een klein corpus tot hun beschikking hebben, toch relevante en significante conclusies willen trekken.

Het idee van analytische inductie is – zo stelt ook Katz (2001, 480) – dat door het grondig bestuderen van een of enkele (zo relevant mogelijke) exemplaren van een bepaalde groep of van een verschijnsel (de ‘*explanandum*’), een hypothese opgesteld kan worden over verklarende factoren (de ‘*explanans*’) die ervoor zorgen dat een exemplaar tot die bepaalde groep of dat bepaalde verschijnsel hoort. Elk nieuw exemplaar dat geanalyseerd wordt, toetst de hypothese. Past het voorbeeld niet in de hypothese, dan kunnen er twee stappen volgen. Ten eerste kan de hypothese zodoende worden aangepast dat het exemplaar er wel binnen past of aan voldoet. Daarnaast kan worden besloten dat het exemplaar niet tot de onderzoeksgroep behoort. De kracht van de hypothese wordt groter naarmate hij aan meer data getoetst wordt. Er ligt geen methodologische waarde in het enkel zoeken naar bevestigende gevallen; hier wordt een hypothese immers niet daadwerkelijk getoetst, maar slechts onderschreven. Het onderzoek is volgens Katz klaar als er geen voorbeelden meer gevonden kunnen worden die wel in een onderzoeksgroep zouden moeten vallen, maar niet aan de hypothese kunnen voldoen.

Een onderzoeker die gebruik maakt van analytische inductie kan dit volgens Znaniecki (1934, 259) het best doen aan de hand van de volgende stappen:

1. De onderzoeker besluit welke exemplaren (in deze scriptie: welke *ad hominem*-drogredenen van voetbaltrainers in voetbalinterviews) de moeite waard zijn om te bestuderen.

¹³ Hoewel op de NPO-website afleveringen van *Studio Voetbal* terug te zien zijn tot januari 2014, moet men betalen voor het terugkijken van afleveringen van *Voetbal Inside* die ouder zijn dan een week.

2. Er wordt een hypothese opgesteld die een generalisatie vormt van de prototypische gevallen.
3. Om de hypothese te toetsen worden prototypische gevallen met afwijkende gevallen vergeleken.
4. Waar nodig wordt de hypothese aangepast.
5. Het onderzoek is afgerond – of ‘de hypothese kan worden aangenomen’ – als de hypothese alle eigenschappen van het fenomeen in kaart heeft gebracht.¹⁴

Kwalitatief onderzoek is in de taalbeheersing vaak de enige mogelijkheid. Spontaan taalgebruik valt immers niet altijd op te zetten als experiment. Jackson (1986, 133) noemt analytische inductie dan ook een zeer geschikte manier voor discoursanalyse. Zij citeert Denzin (1970): ‘*Although many data sources and analytic procedures might be used in discourse analysis, the general approach of the discourse analyst can be described as the method of analytic induction.*’ Een van de problemen die de methode van analytische inductie met zich meebrengt, is volgens Jackson (1986, 129) wel dat de term enigszins vaag kan zijn. Er is volgens haar geen standaard onderzoeksplan, er bestaan geen wereldwijd geaccordeerde criteria voor de waarde van een observatie of hypothese en er heerst geen consensus over wat wel en wat niet onderzocht zou moeten worden. Zij spoort onderzoekers aan om zich vooral bewust te zijn van deze zaken en bij elke claim en elke interpretatie altijd kritisch na te blijven denken: is de observatie die ik nu maak nuttig voor mijn analyse, of kan er een andere reden zijn dat wat ik opmerk hier gebeurt? Alleen door altijd kritisch te zijn op hun eigen methode, hun analyse, hun hypothese en hun onderzoeksobject, kunnen wetenschappers tot relevante conclusies komen.

Om het proces van analytische inductie mogelijk en overzichtelijk te maken, is het corpus in dit onderzoek in drie categorieën verdeeld. Dit is gedaan op basis van datgene waar de *ad hominem*-drogreden zich op richt: de vraag van een journalist, de manier waarop hij deze stelt, of de journalist zelf. Binnen deze categorieën, die niet altijd geheel van elkaar te onderscheiden zijn, maken trainers verschillende keuzes om strategisch te manoeuvreren en de journalist neer te zetten als onbetrouwbaar, onvakkundig, vooringenomen, amateuristisch, niet goed op de hoogte en/of partijdig. Bij het bespreken van de resultaten komen de tekenende voorbeelden aan bod, die alle een ander licht schijnen op de manier waarop een *ad hominem*-drogreden al dan niet vermomd is.¹⁵ Bij elk voorbeeld worden onder de verschillende tussenkopjes de argumentatie en de strategische manoeuvres geanalyseerd, waarna steeds teruggekoppeld wordt naar de hypothese.

¹⁴ Deze methode wordt niet door elke onderzoeker die gebruik maakt van analytische inductie gehandhaafd. Coole Angell (1936) gebruikte in zijn onderzoek slechts een corpus waarvan hij wist dat alle exemplaren binnen zijn te onderzoeken gebied zouden vallen. Daarnaast kent analytische inductie ook kritiek: Goldenberg (1993, 174) noemde analytische inductie een incapabele onderzoeksmethode, omdat er geen oorzaken mee gevonden kunnen worden.

¹⁵ Er zijn meer voorbeelden geanalyseerd dan in de resultaten naar voren komen. In sommige voorbeelden kwamen de strategische manoeuvres met de *ad hominem*-drogreden zodanig overeen, dat het bespreken ervan in dit hoofdstuk niet tot nieuwe conclusies zou leiden. De transcripties van alle interviews zijn opgenomen in de bijlage, op alfabetische volgorde van de achternaam van de trainer, vervolgens op achternaam van de journalist en (indien nodig) ten slotte op chronologische volgorde.

4.3 Resultaten – strategische manoeuvres met een (vermomde) *ad hominem*-drogreden

4.3.1. ‘Ik vind het een domme vraag.’

De eerste categorie vermomningsstrategieën in voetbalinterviews is een attributieoverdracht waarbij de vraag van een journalist wordt aangevallen. Bij deze vermomde directe *ad hominem*-drogreden schildert een trainer niet expliciet een journalist, maar de vraag die hij stelt af als dom of stom. Trainers lijken een nieuwe discussie aan te gaan waarin zij een standpunt innemen: ik hoef deze vraag niet te beantwoorden, want deze vraag is dom. De drogreden vindt plaats in de openingsfase, omdat trainers uit autoriteitsargumentatie een journalist de mogelijkheid uit handen geven om zijn vraag te verdedigen. Die is immers al dom, en daarmee de journalist ook. Journalisten reageren dan ook vaak beledigd op een attributieoverdracht waarbij hun vraag aangevallen wordt, bijvoorbeeld door de vraag te verdedigen.

Om te analyseren hoe trainers strategisch manoeuvreren door een *ad hominem*-drogreden te vermommen als attributieoverdracht waarbij een vraag wordt aangevallen, geldt voorbeeld 1 als illustratief. In dit voorbeeld wordt een deel van een interview gepresenteerd tussen oud-bondscoach van het Nederlands elftal Dick Advocaat (A) en journalist Bert Maalderink (M). Wanneer Advocaat en Maalderink in de aanloop van de laatste twee WK-kwalificatiewedstrijden van het Nederlands elftal tijdens een persconferentie de kansen van het Nederlands elftal bespreken, gebruikt Advocaat een *ad hominem*-drogreden.

Voorbeeld 1. Dick Advocaat & Bert Maalderink

1. A ‘Het belangrijkste is, primair, dat we die twee wedstrijden winnen en gaandeweg die wedstrijd voel je wat erin zit, of je meer kans moet of kan maken. Maar je moet ze eerst winnen.’
2. M ‘Ja, maar ik denk toch niet dat je 3-1 uit bij Wit-Rusland ook een goed resultaat zou vinden.’
3. A ‘Dat zou ik, vooraf, een goed resultaat vinden ja.’
4. M ‘Ja, maar ja, dan ben je toch al bijna zeker...’
5. A [kapt af] ‘Ja, maar dan denk jij, jullie, jij dan, nog steeds verkeerd. Want wij zijn niet meer die ploeg die zomaar kunnen zeggen van ‘Pff, Rusland? 0-4, 0-5.’ Dat lukt niet.’
6. M ‘Nee dat wil ik er ook niet mee zeggen, maar op het moment, als het maar 3-1 wordt, of maar twee doelpunten verschil...’
7. A ‘Dan winnen we de volgende dag 3-0 van Zweden, dan zijn we ervan af.’
8. M ‘Ja, maar dat zou ook wel in plaats van 3-0 – nou, ‘dan zijn we er ook’, het hangt natuurlijk een beetje af van hoeveel Zweden van Luxemburg wint. En dat kan zomaar eens 8-0 zijn.’
9. A ‘Naah, die winnen niet met 8-0, *wat is dat nou voor stomme vraag?* [Gelach uit de zaal] 8-0. Nee. Dat geloof ik echt niet.’¹⁶

¹⁶ Overigens won Zweden weldegelijk met 8-0 van Luxemburg, wat deze persconferentie en vooral de manier waarop Advocaat de vraag van Maalderink van de hand doet in de belangstelling deed staan. Advocaat werd voornamelijk belachelijk gemaakt over hoe hij het commentaar wegwijsde. De persconferentie werd door Maalderink op NOS aangehaald als zijn sportmoment van 2017 (Maalderink, 2017). Hij reageert in het artikel op de commotie: ‘Vanuit allerlei uithoeken van de wereld verkneukelden

Standpunt en argumentatie

De vraag waarover Advocaat in beurt 9 zegt dat hij stom is, wordt eigenlijk niet gesteld. Maalderink argumenteert in beurt 8 namelijk niet in de vorm van een vraag, maar in de vorm van een stelling. Zijn standpunt lijkt te zijn: ‘Als je met 3-0 wint van Zweden, betekent dat nog niet dat je er bent.’ Zijn argumenten bij dit standpunt zijn: ‘Want het hangt er ook nog vanaf met hoeveel Zweden van Luxemburg wint en dat kan zomaar eens 8-0 zijn.’ Advocaat gaat in op het argument van Maalderink dat 8-0 een plausible uitslag is, door het standpunt ‘Die winnen niet met 8-0’ in te nemen. In plaats van argumenten te geven voor dit standpunt, wijst hij Maalderinks argument af door een retorische vraag te stellen: ‘Wat is dat nou voor stomme vraag?’ Deze *ad hominem*-drogreden valt onder de door Plug (2010) genoemde vermommingsstrategie van de attributieoverdracht. Daarnaast valt deze drogreden binnen de vermommingsstrategie om beledigingen te verpakken in (retorische) vragen.

Strategische manoeuvres

Advocaats strategische manoeuvres kunnen als volgt uiteengezet worden: door het argument van Maalderink binnen het topisch potentieel niet te beantwoorden met een tegenargument, maar af te wijzen, doet hij het argument van Maalderink af als te dom om te beantwoorden. Doordat Advocaat de opmerking belachelijk maakt, krijgt hij bovendien de lachers van de overige journalisten (die op dat moment het publiek vormen) op de hand. Maalderink krijgt hierdoor niet meer de kans om aan het woord te komen. De journalist wordt op deze manier gekort op zijn mogelijkheid om elk standpunt dat hij wil innemen in te nemen, waardoor Advocaat de Vrijheidsregel overtreedt. In zijn toon, het stilistisch aspect van strategisch manoeuvreren, doet Advocaat cynisch door een retorische vraag te stellen. Dit werkt, want hij krijgt de andere journalisten mee. Dit zorgt er op televisie voor dat ook het publiek van tv-kijkers hoort dat de journalist publiekelijk en door zijn collega’s wordt uitgelachen. Deze strategische manoeuvre was in een *mixed zone*-gesprek minder waarschijnlijk geweest, omdat daar verder niemand aanwezig is die een trainer bij kan staan in het uitlachen van een journalist.

Hypothese

Aan de hand van dit eerste voorbeeld kan als stap 2 van analytische inductie de volgende hypothese opgesteld worden: ‘Voetbaltrainers kunnen een *ad hominem*-drogreden vermommen als aanval op de vraag die een journalist stelt in de vorm van een retorische vraag. Door dit in ieder geval tijdens persconferenties op een honende manier te doen, wordt de journalist die de vraag stelt *en public* belachelijk gemaakt en niet meer serieus genomen.’ Deze hypothese kan nu getoetst worden aan een voorbeeld dat representatief is voor een voetbalinterview waarin niet geprobeerd wordt om het publiek aan het lachen te maken en hierdoor mee te laten helpen de journalist van zijn autoriteit te ontdoen. In plaats daarvan wordt een duidelijke waarschuwing gegeven aan het publiek van journalisten. In voorbeeld 2 gebruikt trainer Louis van Gaal (vG) meerdere directe *ad hominem*-drogredenen tegen journalist Ted van Leeuwen (vL), die

en verbaasden mensen zich over ons paranormale gesprek. Advocaat zelf zei er dit over: “Bert heeft er een betere kijk op dan ik.” Helder gezien.’

ook in latere paragrafen besproken zullen worden. In deze paragraaf staat echter zijn drogreden in beurt 3 centraal.

Voorbeeld 2. Louis van Gaal & Ted van Leeuwen

1. vG ‘Ben jij nou zo dom, Ted van Leeuwen? Ben jij nou zo dom? Of is het niet..? Ben ik niet begonnen met te zeggen dat ik de belangen van Ajax moet verdedigen? Ben ik niet begonnen te zeggen dat wij met spelers afspraken hebben? Waarom stel je dan deze vraag? Ben ik nou degene die zo slim is of ben jij zo dom? Ik heb namelijk met die spelers een afspraak. En wie geeft het recht om over die spelers wat te zeggen; als die spelers dat niet willen?’
2. vL [Onduidelijk antwoord]
3. vG ‘Oh, oh. Volgens mij heb ik het toch keurig verwoord? *Nu ben ik weer de arrogante klootzak – de autoritaire klootzak – maar dat zijn allemaal domme vragen.* Van Chris en van jou net. Je moet nu bij Theo van Seggelen zijn [de toenmalige directeur van Ajax], niet bij mij.’
4. vL ‘Ik vraag alleen wat het verschillen zou.’
5. vG ‘Ja goed, als je het niet begrijpt, sorry. Ho maar. Ik heb het goed verwoord, je mag het opschrijven, je mag nog je commentaar erop geven, best.’ [Lange stilte] ‘Ongelofelijk.’
6. P ‘Iemand nog een vraag?’ [Gelach uit de zaal.]
7. J ‘Dacht het niet!’

Standpunt en argumentatie

De vraag die Ted van Leeuwen stelde is helaas verloren gegaan in het beeldmateriaal, maar luidde: ‘Welke voordelen zou Theo van Seggelen hebben bij het vertrek van Ajax-spelers Edgar Davids en Michael Reiziger naar AC Milaan?’ Dit is een argument-oproepende vraag, waar wel in geïmpliceerd wordt dat Van Seggelen een voordeel zou kunnen hebben aan de transfer. Louis van Gaal reageert hier woedend op, met het standpunt dat hij allang uitgelegd heeft dat er niet over het vertrek van spelers gesproken wordt (‘Ben ik niet begonnen te zeggen dat wij met spelers afspraken hebben?’). Hij voelt zich bovendien aangevallen door de vraag, omdat hij ‘de belangen van Ajax moet verdedigen’. De directe *ad hominem*-drogreden valt in beurt 3, waarin Van Gaal impliceert dat hij ‘de arrogante klootzak – de autoritaire klootzak’ is, omdat hij niet op de vraag ingaat, maar verdedigt zich door te stellen dat ‘dat allemaal domme vragen’ zijn. Het standpunt dat hij inneemt is: ‘Ik ben niet een arrogante klootzak, ook al beantwoordde ik je vraag niet, want je stelde een domme vraag, die ik niet hoeft te beantwoorden.’ Dit is een *ad hominem*-drogreden, omdat Van Gaal Van Leeuwen de mogelijkheid ontnemt een kritische vraag te stellen, door te stellen dat deze vraag te dom is om te beantwoorden.

Strategische manoeuvres

In zijn strategisch manoeuvreren kiest Van Gaal er in zijn topisch potentieel voor om te impliceren dat hij door de journalisten nu wel een arrogante en autoritaire klootzak genoemd zal worden. Door dit te uit te spreken, kunnen de journalisten dit al niet meer over hem zeggen: hij is ze voor. In zijn afstemming naar het publiek kiest Van Gaal ervoor om te intimideren door hard te schreeuwen. Het heeft effect: geen enkele journalist stelt hierna nog een vraag. Wat zijn stilistische keuzes betreft, neemt Van

Gaal bijna een slachtofferrol in door te zeggen dat hij wel weer afgeschilderd zal worden als arrogant. Maar, zo lijkt hij te zeggen, hij kan daar niks aan doen. De schuld ligt bij de journalisten.

Hypothese

In zijn aanpassing aan het publiek verschillen de strategische manoeuvres van Van Gaal van de eerder opgestelde hypothese, die luidde: ‘Voetbaltrainers kunnen een *ad hominem*-drogreden vermommen als aanval op de vraag die een journalist stelt in de vorm van een retorische vraag. Door dit in ieder geval tijdens persconferenties op een honende manier te doen, wordt de journalist die de vraag stelt *en public* belachelijk gemaakt en niet meer serieus genomen.’ Deze hypothese moet aangevuld worden en is nu als volgt opgesteld: ‘Voetbaltrainers kunnen een *ad hominem*-drogreden vermommen als aanval op de vraag die een journalist stelt. Dit gebeurt vaak op een honende manier, waardoor de journalist zijn autoriteit als kritische gesprekspartner verliest. In de vorm van een retorische vraag kan dit het effect hebben dat andere journalisten meedoen met het honen, waardoor de journalist zijn positie verliest als serieus te nemen discussiepartner. Door te intimideren kan een trainer bovendien het effect hebben dat de discussie per direct wordt beëindigd.’

Deze hypothese kan nu, tot slot, getoetst worden aan een situatie die representatief is voor het andere actietype uit de voetbaljournalistiek: het *mixed zone*-interview. In het fragment uit voorbeeld 3 wordt in de *mixed zone* na de door Ajax met 2-0 gewonnen KNVB-bekerwedstrijd tegen De Graafschap Frank de Boer (dB), die op dat moment trainer is van Ajax, geïnterviewd door journalist Hans Kraay jr. (K). Kraay jr. vindt de spelwijze van Ajax nog ‘niet sprankelend genoeg’ en vraagt naar de trainingswijze van De Boer en zijn team.

Voorbeeld 3. Frank de Boer & Hans Kraay jr.

13. K (...) ‘Alleen in zijn algemeenheid: word je moe van het woord ‘sprankelend’ en kan je daar op trainen eigenlijk? Dat is toch gewoon... dat kan ik toch nogmaals in zijn algemeenheid vragen?’
14. dB ‘Ja en jij denkt dat we daar niet op trainen ofzo? Dat wij alleen maar achteruit gaan spelen? Dat dat het idee van ons spelletje is? *Ik vind het een domme vraag.*’
15. K ‘Nou ja, dan, volgende vraag.’

Standpunt en argumentatie

De Boer valt Kraay jr. in beurt 14 persoonlijk aan. De Boer noemt Kraay jr. niet een slechte journalist, maar vindt wel zijn vraag dom. Dit komt overeen met voorbeeld 1 en 2. Hans Kraay jr. stelt de vraag of De Boer er niet moe van wordt dat mensen zijn spel niet sprankelend vinden en of hij erop traint om vooruit te spelen. Hij heeft eenzelfde vraag al gesteld in een eerdere beurt, maar is niet tevreden met het antwoord. Dit blijkt uit zijn argumentatieve vraag in beurt 13, waarin hij vragend stelt: ‘Ik kan dat toch in zijn algemeenheid vragen?’ Frank de Boers antwoord in beurt 14 is hierop dat hij de vraag maar dom vindt. Hiermee overtreedt hij de Vrijheidsregel die Kraay jr. de gelegenheid geeft om elk standpunt in te nemen en elke argumentatie te gebruiken die hij wilt, dus begaat De Boer een directe *ad hominem*-drogreden.

Strategische manoeuvres

Het verschil tussen de persconferentie in voorbeeld 1 en het *mixed zone*-gesprek is dat de schampende toon die in beide interviews voorkomt, bij de persconferentie, door de aanwezigheid van andere journalisten, meer effect heeft op de positie van Maalderink dan het sarcasme van De Boer lijkt te hebben op Kraay jr.: waar Maalderink zijn positie om te spreken verliest aan een andere journalist, krijgt Kraay jr. de mogelijkheid over een ander onderwerp een vraag te stellen. Hij moet hiervoor wel de autoriteit van De Boer accepteren, die bepaalt welke vragen er wel en niet gesteld mogen worden. Verder manoeuvreert De Boer wat stijl en topisch potentieel betreft strategisch door veel retorische vragen te stellen. Hiermee wekt hij de schijn toch inhoudelijk in te gaan op de vraag van Kraay jr., door hem het standpunt dat ‘het idee van het spelletje van Ajax is om achteruit te gaan trainen’ in de schoenen te schuiven. Ook hiermee wordt zijn autoriteit als journalist met verstand van het spel onderuitgehaald.

Hypothese

De te toetsen hypothese (stap 3 van analytische inductie) verandert niet, behalve een toevoeging dat retorische vragen alleen in persconferenties invloed hebben op het publiek in de vorm van journalisten en dat discussies niet altijd eindigen door het gebruik van een *ad hominem*-drogreden. Aangepast kan hij als volgt worden aangenomen: ‘Voetbaltrainers kunnen een *ad hominem*-drogreden vermommen als aanval op de vraag die een journalist stelt. Dit gebeurt vaak op een honende manier, waardoor de journalist zijn autoriteit als kritische gesprekspartner verliest. In de vorm van een retorische vraag kan dit in persconferenties het effect hebben dat andere journalisten meedoen met het honen, waardoor de journalist zijn positie verliest als serieus te nemen discussiepartner. Door te intimideren kan een trainer het effect hebben dat de discussie per direct wordt beëindigd. Dit hoeft echter niet, wanneer een journalist accepteert dat een trainer bepaalt welke vragen het waard zijn om te beantwoorden.’

4.3.2 ‘Waarom vraag je dat nou zo stom?’

Gerelateerd aan de vermommingsstrategie om een vraag stom of dom te noemen in plaats van een persoon, is de strategie van trainers om de werkwijze van een journalist aan te vallen. Plug schaaft deze twee strategieën samen onder de attributieoverdrachten. Hoewel het aanvallen van een werkwijze van een journalist inderdaad ook een attributieoverdracht is, lijkt het aanvallen van de werkwijze van een journalist in de voetbalwereld directer te zijn dan het aanvallen van een vraag. Dit komt, doordat de manier waarop een journalist een vraag stelt onlosmakelijk verbonden is met zijn autoriteit als competente journalist. Deze tweede categorie lijkt vooral voor te komen in *mixed zone*-interviews. Een reden hiervoor kan zijn dat in de *mixed zone* een trainer en een journalist meer tijd voor elkaar kunnen nemen, omdat ze een een-op-eengesprek hebben, terwijl tijdens een persconferentie alle andere journalisten wachten op hun beurt. Door de beschikbare tijd kan een voetbaltrainer de tijd nemen om zich niet te concentreren op een gestelde vraag, maar de journalist en zijn handelswijze meer in acht te nemen.

Een aanleiding voor een trainer om een journalist aan te vallen op de manier waarop hij een vraag stelt, kan zijn dat de trainer zijn eigen positie oneerlijk vindt. Wanneer een vraag gesteld wordt over een specifieke actie op het veld of een bepaalde onduidelijke spelsituatie, heeft een journalist in een *mixed zone*-interview soms al de gelegenheid gehad de beelden van dat moment terug te kijken voor hij er een vraag over stelt, terwijl een trainer net uit de kleedkamer of van het veld komt. Dit blijkt uit

voorbeeld 4, waar Wim Dusseldorp (D), die in 2010 trainer werd van Fortuna Sittard, er in het *mixed zone*-interview al direct van uitgaat dat de journalist (J) meer beelden heeft gezien en hierdoor niet open het gesprek in zal gaan.

Voorbeeld 4. Wim Dusseldorp & een journalist

1. J ‘Want het was toch ook zo dat jullie in de eerste helft eigenlijk helemaal niks gecreëerd hebben?’
2. D ‘Nee, nou ja, goed, als jij dat vindt, ik vind dat wij de eerste helft, in die fase dat die goal is gevallen, gewoon grip erop hebben en aan de overkant komen.’
3. J ‘Ja, maar ook met kansen?’
4. D ‘Ja jongen, jij hebt de beelden. Prima. Stop maar.’ [Loopt uit beeld]
5. J ‘Ah dat lijkt me toch overdreven.’
6. D [Vanachter de camera] ‘Als jij op die manier je vragen stelt, dan praat ik dus met jou niet nog een keer. Je bent drie keer dezelfde vraag aan het stellen. Drie keer dezelfde vraag hoeft van mij niet.’
7. J ‘Ik begrijp niet zo goed dat u het ontkent, want ik heb, ik houd het netjes bij.’
8. D ‘Prima jongen. Irritant.’

Standpunt en argumentatie

In beurt 1 stelt de journalist een argumentatieve vraag, met als standpunt: ‘In de eerste helft hebben jullie eigenlijk helemaal niks gecreëerd.’ In beurt 2 antwoordt Dusseldorp wel, maar na een herhalingsvraag stopt Dusseldorp in beurt 4 het interview, omdat de journalist ‘de beelden heeft’ en te vaak een vraag stelt. Dit is een *ad hominem*-drogreden, omdat hij vanuit een autoritaire positie spreekt die hem het recht schijnt te geven om een journalist te corrigeren op de manier waarop hij vragen stelt. Bovendien stopt Dusseldorp het interview, waardoor de journalist niet de kans krijgt zijn standpunt te verdedigen.

Strategische manoeuvres

Dusseldorp manoeuvreert strategisch door in zijn topisch potentieel te uiten dat hij vindt dat hij geen eerlijke positie heeft in de discussie. Door uit beeld te lopen ontnemt Dusseldorp de journalist bovendien bruikbaar materiaal voor het publiek thuis. Binnen het topisch potentieel kiest hij ervoor om geen enkele keer echt inhoudelijk te reageren als de journalist een vervolgvraag stelt. Ook begaat Dusseldorp in beurt 6 een *ad baculum*-drogreden wanneer hij dreigt de journalist niet meer te woord te willen staan. Dit zou betekenen dat de journalist zijn werk niet meer uit zou kunnen voeren. In zijn presentatiemiddelen, zoals zijn woordgebruik, noemt Dusseldorp de journalist tweemaal denigrerend ‘jongen’. Hoewel de journalist ook daadwerkelijk veel jonger is dan de trainer, haalt deze laatste door dit expliciet te maken uit naar de autoriteit van de journalist als gelijkwaardige gesprekspartner. De trainer die de journalist ‘jongen’ noemt, lijkt hem – door hem als flink jonger en minderwaardig neer te zetten – haast een gunst te doen door hem vragen te laten stellen.

Hypothese

De hypothese die nu, als stap 2 van analytische inductie, opgesteld kan worden, luidt: ‘Trainers kunnen de werkwijze van een journalist aanvallen als vermomde *ad hominem*-drogreden, wanneer zij vinden dat de journalist hen niet een eerlijke kans geeft om zichzelf te verdedigen. Behalve de vermomde *ad hominem* kunnen trainers een denigrerende toon gebruiken om de journalist zijn autoriteit als kritischevragensteller af te nemen. Met een *ad baculum*-drogreden kan bovendien duidelijk gemaakt worden dat de journalist zijn werkwijze aan moet passen om zijn werk nog uit te kunnen blijven voeren.’

Deze hypothese moet volgens stap 3 van analytische inductie vergeleken worden met afwijkende gevallen. Voorbeeld 5 is ook een *mixed zone*-interview, maar is representatief voor het gebruik van een attributieoverdracht ter vermomming van een indirecte *ad hominem*-drogreden. Alex Pastoor (P), oud-trainer van Sparta Rotterdam, kreeg veel kritiek toen zijn team slecht presteerde. Zo ook van journalist Toine van Peperstraten (vP):

Voorbeeld 5. Alex Pastoor & Toine van Peperstraten

1. vP ‘Puntje erbij, als jij nou in de spiegel kijkt, dan heb jij echt het idee van ‘Ik ga dit nog omkeren, wij gaan hier nog uitkomen, met mij.’?’
2. P ‘Ja, tuurlijk. *Nee, maar waarom stel je nou zo ’n, op die manier de vraag? Wil jij ook gewoon helpen dat de trainer naar de uitgang geduwd wordt?*’
3. vP ‘Nee, maar zo werkt het in de voetballerij. Ik bedoel, er is een vijfde colonne, er is wat ophef, ik bedoel, dat zou jou ook niet ontgaan.’

Standpunt en argumentatie

De vraag van Van Peperstraten in beurt 1 is retorisch, waardoor de vraag sturend is. Zijn vraag met standpunt lijkt te zijn: ‘Denk jij, anders dan anderen, nog dat je geschikt bent voor deze baan?’ Pastoor neemt deze retorische vraag op als een teken dat Van Peperstraten zelf achter het standpunt in de vraag staat en niet een objectieve journalist is die een discussie aan wil gaan. In het antwoord van Pastoor, waarin hij zijn *ad hominem* vermomt door deze in de vorm van een vraag te stellen, oppert Pastoor dat Van Peperstraten zelf ‘ook wil helpen dat de trainer naar de uitgang geduwd wordt’.

Strategische manoeuvres

Wat de aspecten van strategisch manoeuvreren betreft, is het binnen het topisch potentieel en de aanpassing op het publiek interessant om te zien de Pastoor niet inhoudelijk reageert, maar wel expliciet de vraag stelt of Van Peperstraten ‘ook gewoon wil helpen dat de trainer naar de uitgang geduwd wordt’. Het antwoord op deze vraag moet natuurlijk ‘nee’ zijn, waarmee Pastoor Van Peperstraten – voor de camera, zodat de kijkers thuis, het publiek, het kunnen zien – direct laat toegeven dat zijn vraagstelling verkeerd was. Pastoors stilistische keuzes worden gekenmerkt door te antwoorden in de vorm van een vraag, waardoor hij de inhoud van de vraag op afstand houdt.

Hypothese

De hypothese die naar aanleiding van voorbeeld 4 werd opgesteld, houdt geen stand aan de hand van voorbeeld 5, maar moet in strook van stap 4 van analytische inductie aangepast, verbreed worden. ‘Trainers kunnen de werkwijze van een journalist aanvallen als vermomde *ad hominem*-drogreden, wanneer zij vinden dat de journalist

hen niet een eerlijke kans geeft om hun standpunt in te nemen of argumentatie te geven, onder meer omdat zij het idee hebben dat een journalist een sturende vraag stelt. Behalve de vermomde *ad hominem* (die extra vermomd kan worden door hem te stellen als vraag), kunnen zij een denigrerende toon gebruiken of de indruk wekken dat een journalist een dubbele agenda heeft en zo de journalist zijn autoriteit als objectieve kritischevragensteller afnemen. Met behulp van een *ad baculum*-drogrede kunnen trainers bovendien duidelijk maken dat de journalist zijn werkwijze aan moet passen om zijn werk nog uit te kunnen blijven voeren.’

Deze hypothese kan getoetst worden aan een afwijkend exemplaar in voorbeeld 6. Hier wordt door trainer Louis van Gaal (vG) niet de objectiviteit van journalist Hans Kraay jr. (K) aangevallen, maar wordt met het aanvallen van de werkwijze van de journalist zijn competentie bevraagd.

Voorbeeld 6. Louis van Gaal & Hans Kraay jr.

1. K ‘Je hebt de vorige keer tegen mij, nou ja, overtuigend gezegd van ‘je doet het maar om één ding, het is een opoffering, min of meer dat bondscoach zijn. Die eindronde, daar gaat het om.’ Ehm, is er iemand in de afgelopen weken geweest die tegen de bondscoach heeft gezegd van: ‘Wat maak je me nou?’’
2. vG ‘*Ehm, wat ik altijd zo opvallend vind, dat je vragen stelt, die je eigenlijk al kunt weten.*’
3. K ‘Ik vraag het omdat ik het niet weet.’
4. vG ‘Nou, eh, waarom denk je dat, eh, dat dat niet het geval is of dat dat wel het geval is?’
5. K ‘Nou, ik vraag gewoon, is het geval dat de KNVB zegt: ‘wat maak je me nou, bondscoach? Dat je het niet zo leuk vindt.’?’
6. vG ‘Nee. Nee, want dat heb ik al gezegd toen ik het ambt aanvaardde. Alleen, ik heb een ambitie en die ambitie is om op het WK te komen met spelers die voor me door het vuur willen gaan. En met die ambitie ben ik bezig. En dat heb ik al, denk, de laatste persconferentie vijf keer moeten uitleggen. En ik – het lijkt me – een normale ambitie, want spelers hebben ook een ambitie: die willen titels halen. En Van Persie gaat van Arsenal naar Manchester om een titel te halen!’
7. K ‘Maar, maar we snappen je ambitie wel, maar eh, het was opvallend dat het een opoffering is. Prachtige baan toch?!’
8. vG ‘*Ja... Waarom vraag je nu weer naar de bekende weg die ik al in vorige persconferenties beantwoord heb? Waarom wil je steeds... ik moest voor de wedstrijd beantwoorden weer over Sneijder die ik al beantwoord had en nu moet ik weer vragen beantwoorden die ik óók al beantwoord heb.*’
9. K ‘De enige vraag die ik stel is: heeft de KNVB niet gezegd van: ‘goh, bondscoach, jammer dat je dat gedaan hebt?’’
10. vG ‘Nee. Want dat moeten ze ook niet doen, want ik heb dat al gezegd bij de aanvaarding van het ambt.’
11. K ‘Gefeliciteerd met je punt.’
12. vG ‘Gek he, dat ik dat toen al gezegd heb. Gek he? Maar ik vind het wel geweldig dat ik die baan heb. Gek he?’
13. K ‘Nou, ik ben blij om dat te horen. En, eh, gefeliciteerd met je punt. Toch?’
14. vG ‘Nee.’

15. K ‘Nee?’
16. vG ‘Waarom? Ik, ik, we hebben twee punten hier verloren. ... *Nou, wat kijk je nu gek?*’
17. K ‘Ik, ik laat je uitpraten.’
18. vG ‘Nou. Oke. Goed.’
19. K ‘Dankjewel...’

Standpunt en argumentatie

De vraag die Kraay jr. omslachtig stelt, is: ‘Heeft de KNVB er geen bezwaar tegen dat je je negatief hebt uitgelaten over het bondscoacheschap?’ Hoewel deze vraag op zich niet argument-oproepend of argumentatief is, wordt er wel van de trainer verwacht dat hij zich verdedigt. Hoewel in interviews vaker dezelfde vragen gesteld worden (zeker in de *mixed zone*), valt Van Gaal Kraay jr. op drie plekken aan met een directe *ad hominem*-drogreden. In beurt 2 en 8 beschuldigt Van Gaal Kraay jr. ervan dat hij ‘altijd vragen stelt waarvan hij het antwoord al kan weten’ en ‘naar de bekende weg’ vraagt. Dit zijn *ad hominem*-drogredenen, omdat Kraay jr. als journalist wordt aangesproken op een manier van vragen, die eigenlijk gangbaar is in de voetbaljournalistiek, namelijk het stellen van dezelfde vragen in meerdere interviews. In beurt 16 zegt Van Gaal bovendien dat Kraay jr. gek kijkt. Dit is een attributieoverdracht waarbij niet de journalist zelf, maar iets wat hij doet, wordt aangevallen. Deze laatste *ad hominem*-drogreden zal binnen een *mixed zone*-gesprek eerder voorkomen dan in een persconferentie, omdat de interviewer en geïnterviewde in een staand, persoonlijk gesprek meer mogelijkheden hebben om elkaar aan te spreken op lichaamstaal.

Strategische manoeuvres

Van Gaal manoeuvreert strategisch door Kraay jr. voor de camera voor gek te zetten voor het publiek thuis. Door binnen het topisch potentieel elke vraag te beantwoorden met een vraag of opmerking over zijn journalistieke kwaliteiten, ontnemt hij Kraay jr. bovendien de kans om nog verdere vragen te stellen. De vragen, zoals Van Gaal zijn *ad hominem*-drogredenen van beurt 8 en 16 vermoedt, suggereren bovendien dat hij Kraay jr. ergens op betrapt.

Hypothese

De tot nu toe opgestelde hypothese moet aangepast worden, omdat het vermoeden van een *ad hominem*-drogreden door de werkwijze van een journalist aan te vallen meerdere doelen kan dienen. In een bredere vorm luidt de hypothese nu: ‘Trainers kunnen om verschillende redenen de werkwijze van een journalist aanvallen met een vermoede *ad hominem*-drogreden. Wanneer zij vinden dat de journalist subjectief is of hen geen eerlijke kans geeft, kunnen ze met een denigrerende toon de indruk wekken dat een journalist een dubbele agenda heeft en zo de journalist zijn autoriteit als objectieve kritischevragensteller afnemen. Ook kan deze vermomningsstrategie fungeren om de illusie te wekken dat een journalist betrapt wordt als onbekwaam. De vermomming gaat vaak gepaard met de vermomningsstrategie om beledigingen te vermommen als vragen.’

4.3.3 ‘Omdat je irritant bent.’

Hoewel voetbaltrainers verschillende technieken gebruiken om een *ad hominem*-drogreden niet als zodanig te laten herkennen, vermommen zij hun *ad hominem*-drogredenen niet altijd. Waar Van Eemeren, Grootendorst en Meuffels (2012) en Plug (2010) en Ilie (2004) allen stellen dat het gebruik van *ad hominem*-drogredenen risicovol is, omdat de positie van een discussiant verslechtert als de drogredenen herkend worden, lijken trainers toch hun positie te kunnen behouden met het gebruik van niet-vermomde directe *ad hominem*-drogredenen. Zowel de journalist als de trainer kan profijt hebben van een interview waarin niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen voor opschudding zorgen. De spraakmakende interviews zorgen door af te wijken van de clichés in de voetbaljournalistiek voor extra publiciteit en worden vaker aangehaald in voetbalprogramma's. Soms wordt de trainer in deze programma's uiteindelijk weggezet als ‘te temperamentvol’ of wordt hij zelfs belachelijk gemaakt, maar in andere gevallen wordt hij geroemd om het feit dat hij een persconferentie of *mixed zone*-gesprek in ieder geval interessanter maakt. Ook binnen de niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen zijn er verschillende manieren waarop de journalist persoonlijk aangevallen wordt.

In voorbeeld 7 gebruikt Zeljko Petrovic drogredenen om een journalist persoonlijk aan te vallen. Daarnaast blijkt uit dit voorbeeld dat niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen en wel-vermomde *ad hominem*-drogredenen naast elkaar voorkomen. Petrovic¹⁷ (P), op het moment van deze persconferentie trainer van ADO Den Haag, krijgt een vraag van een journalist (J) naar aanleiding van een wissel tijdens de zojuist gespeelde wedstrijd tegen PSV.

Voorbeeld 7. Zeljko Petrovic & een journalist

1. J ‘Waarom werd Ruben Schaken in de rust gewisseld door Sheraldo Becker?’
2. P ‘Kan jij *als man* één keer zeggen, wat wil, waar wil jij naartoe? Omdat jij doet altijd met reservespelers – heb ik opgemerkt – laatste veertien wedstrijden, omdat je altijd naar iets op zoek bent. Zeg maar nou *als man*: wat, wat wil je? En dan kan ik je antwoord geven. Niet eerdere keer hetzelfde akkefietje met jullie.’
3. J [Geknipt, maar journalist lijkt zich te verweren dat hij geen rare vraag stelt.]
4. P ‘Nee dat is helemaal geen rare vraag, maar het is wel raar dat je veertien wedstrijden achter elkaar alleen maar spelers die gewisseld worden en bankspelers gaat interviewen. Schaken heeft minder wedstrijden gespeeld, eerste helft en dan heb ik hem gewisseld door Sheraldo Becker. Is dat een normaal antwoord?’
5. J ‘Maar waarom vind je dit geen normale vraag?’
6. P ‘Nee ik vind van jou geen normale vraag. Omdat je irritant bent. Al veertien wedstrijden lang. Zeg maar gewoon waar wil je naartoe. Welke trainer wil je hebben, wie is jouw favoriet? Zodat wij dat weten. En dan heb ik meer respect voor jou dan dat je zo stiekem doet. Sorry dat ik op die manier moet reageren.’
7. J ‘Maar ik mag dat toch vragen?’
8. P ‘Nee, maar dit is wel opvallend en dat ziet iedereen binnen de club dat, Jim. Dat ziet iedereen; dat zie ik alleen maar niet. Ik vind het vervelend dat ik op die manier moet gaan reageren op zo'n prachtige stadion en persconferentie, maar

¹⁷ Petrovic komt oorspronkelijk uit Montenegro, maar voert zijn interviews in het Nederlands. In de transcriptie worden zijn uitspraken, net als bij de andere voorbeelden, zo letterlijk mogelijk weergegeven.

dat ziet iedereen. Dat ziet jouw collega's, dat ziet bij de club iedereen; zeg maar gewoon waar wil je naartoe, dan geef ik eerlijk antwoord, dan heb ik meer respect.' [Geknipt]

9. P 'Nee, maar omdat jij hebt geen respect voor mij. Daarom.' [Geknipt]
10. P 'Ach goed, laat maar.'
11. [Persvoorlichter] 'Heeft er iemand nog een vraag over de wedstrijd?'
12. P 'Ja, dat bedoel ik. Maar dat hebben ze nooit. Hebben ze alleen maar waarom heb je gewisseld en waarom speelt die niet en als die niet speelt, waarom speelt... dat bedoel ik. Come on.'

Standpunt en argumentatie

In beurt 2 gebruikt Petrovic zijn eerste *ad hominem*-drogreden. De journalist stelt een informatieve, argument-oproepende vraag over een wissel. Door te antwoorden met 'zeg nou als man: wat, wat wil je?' vermomt Petrovic in zijn antwoord een persoonlijke aanval als vraag, waarbij hij de journalist ervan beschuldigt een dubbele agenda te hebben – er is dus sprake van een indirecte *ad hominem*. Dit komt ook naar voren in de zinsnede 'als man', wat doet vermoeden dat Petrovic de journalist 'niet mans genoeg' vindt om voor zijn mening uit te komen. Petrovic' standpunt is: 'Jij bent niet mans genoeg om ervoor uit te komen dat je een dubbele agenda hebt.'

Nadat de journalist zich verweerd heeft, noemt Petrovic de journalist in beurt 6 expliciet irritant. Een niet-vermomde directe *ad hominem*. Hierna expliciteert hij ook de dubbele agenda van de journalist, die volgens Petrovic zelf graag een andere trainer zou zien. Ook benoemt hij nogmaals dat hij liever ziet dat de journalist 'niet zo stiekem doet', wat hem in ieder geval nog respect van de trainer zou opleveren.

In beurt 8 gebruikt Petrovic de derde vermommingsstrategie van Plug, de *juxtaposition of opposites notions*, uitvoerig door te stellen dat hij het vervelend vindt dat hij 'op die manier moet gaan reageren op zo'n prachtige stadion en persconferentie', waarna hij – alvorens opnieuw te zeggen dat de journalist niet objectief is – ook een *ad populum*-drogreden gebruikt. Dit doet hij door te zeggen dat 'iedereen dat ziet binnen de club', net als de collega's van de journalist. Op deze manier betreft Petrovic de rest van de persconferentie en de aanwezige staff bij zijn argumentatie. Hierdoor wordt de journalist, die al weggezet werd als irritant, respectloos, laf en achterbaks, ook nog eens het 'lachertje' van de journalistengroep. Iedereen prikt volgens Petrovic immers door de vragen van de journalist heen. De persconferentie wordt afgesloten door de persvoorlichter, die Petrovic bijstaat door te vragen of iemand nog wél een vraag heeft over de wedstrijd. Hierdoor wekt ook hij de indruk dat de journalist, hoewel hij een vraag stelde over een wissel tijdens de zojuist gespeelde wedstrijd, niet relevant en te verwaarlozen is als discussiant.

Strategische manoeuvres

Strategisch manoeuvreren doet Petrovic door in het topisch potentieel eerdere persconferenties aan te halen, waarin de journalist blijkbaar ook al dezelfde soort vragen stelde. Petrovic haalt de rest van de journalisten – die het directe publiek vormen – erbij door te zeggen dat iedereen ziet dat de journalist irritant is. In zijn stijl is Petrovic ontzettend direct, wat hem imponerend maakt en waardoor hij angst inboezemt. Door een journalist irritant te noemen, iets wat de journalist nooit terug zou kunnen zeggen, maar ook door 'sorry' te zeggen voor het feit dat hij zo moet reageren, veinst Petrovic dat hij er zelf niks aan kan doen dat hij zo moet reageren.

Hypothese

De hypothese die als stap 2 van analytische inductie opgezet kan worden naar aanleiding van dit voorbeeld, is: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogredenen, in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen, ook niet-vermomd inzetten. Ook gebruiken ze andere drogredenen, zonder dat hun positie in een discussie hierdoor verslechtert. Wel kunnen indirecte *ad hominem*-drogredenen vermomd worden door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*.’

De opgezette hypothese moet getoetst worden aan afwijkende gevallen. In voorbeeld 8 ontbreekt de verzachtende *juxta-position of opposites notions*. Deze lijkt bij het gebruik van een indirecte *ad hominem*-drogreden dus niet noodzakelijk. Vooral voetbaltrainer Louis van Gaal lijkt de methode te gebruiken waarbij hij journalisten beschuldigt van manipulatie in beeldmateriaal en een niet-realistische rapportage van interviews. In de persconferentie na de wedstrijd tussen het Nederlands elftal, waar Van Gaal (vG) op dat moment bondscoach is, en Ghana, zegt hij het volgende op een vraag van journalist Valentijn Driessen (D):

Voorbeeld 8. Louis van Gaal & Valentijn Driessen

1. D ‘En wat betreft Vlaar en De Vrij? Wat is daar de overweging? Wat zijn daar de overwegingen van?’
2. vG ‘Ik denk dat, dat De Vrij, dat beter doet als Vlaar op die positie en dat Vlaar dat beter doet op die positie als De Vrij.’
3. D ‘Ja, wat zijn die kwaliteiten dan die je op die positie zoekt, zeg maar?’
4. vG ‘Dat, dat heb ik tegen de spelers gezegd, *maar dat zeg ik niet tegen jou, want dat gaat weer een eigen leven leiden, als ik dat aan jou geef.*’
5. D ‘Ja maar dan kan ik het toch ook veel beter beoordelen, veel eerlijker beoordelen, op het moment dat jij mij aangeeft waarop ik moet beoordelen?’
6. vG ‘Nah, nou... Jij beoordeelt mij niet, jij beoordeelt mij niet. *Jij maakt mij alleen maar zwart.* Dus, waarom zou ik een poging wagen om jouw mening te beïnvloeden?’
7. D ‘Nou, misschien richting die spelers, dan kan ik die spelers beter beoordelen!’¹⁸

Standpunt en argumentatie

Driessen stelt in beurt 1 een informatieve en argument-oproepende vraag, namelijk ‘wat zijn de overwegingen om te kiezen voor het opstellen van De Vrij of Vlaar?’ In beurt 4 gebruikt Van Gaal, na de vraag ontweken te hebben door een sarcastisch antwoord te geven, een indirecte *ad hominem* door het standpunt in te nemen dat informatie die hij aan Driessen geeft een eigen leven gaat leiden. Deze opmerking haalt de integriteit van Driessen als journalist ter plekke naar beneden. Van Gaal zegt immers dat vragen van Driessen geen antwoord behoeven, waarmee hij hem buiten spel zet als discussiepartner. In beurt 6 benadrukt Van Gaal dit door van Driessen te zeggen dat hij hem alleen maar zwart maakt.

¹⁸ Na nog een kort gewelles-nietes tussen Van Gaal en Driessen grijpt de persvoorlichter in door te vragen of iemand anders nog een vraag heeft.

Strategische manoeuvres

De keuzes van Van Gaal binnen het topisch potentieel blijken uit het feit dat hij ervoor kiest bepaalde informatie niet aan Driessen te geven. Dit is echter een vreemde strategische manoeuvre, aangezien Driessen dezelfde informatie wel zou krijgen als de vraag door een andere journalist gesteld wordt tijdens dezelfde persconferentie. Binnen de presentatiemiddelen kiest Van Gaal er in beurt 2 voor om sarcastisch te antwoorden. De niet-vermomde *ad hominem* is indirect, maar wel expliciet: ‘Jij maakt mij alleen maar zwart.’

Hypothese

De opgezette hypothese staat nog. Er kan aan toegevoegd worden dat trainers binnen hun stilistische mogelijkheden met niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen aan het publiek duidelijk proberen te maken dat een journalist niet te vertrouwen is. De hypothese luidt nu: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogredenen, in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen, ook niet-vermomd inzetten. Dit heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor hun positie. Wel kunnen ze niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Door het gebruik van een indirecte *ad hominem* kan een journalist vooral voor het publiek worden weggezet als onbetrouwbaar.’

De hypothese kan aan meer afwijkende gevallen getoetst worden, bijvoorbeeld in voorbeeld 9, waar de strategische manoeuvre wordt gemaakt om het publiek in de vorm van de kijkers thuis expliciet aan te spreken. Wilfred Genee (G) spreekt Louis van Gaal (vG) in zijn tijd als trainer van AZ voorafgaand aan een wedstrijd tegen PSV, maar Van Gaal blijkt het niet eens te zijn met dingen die gezegd zijn in het door Genee gepresenteerde televisieprogramma *Voetbal Inside*.

Voorbeeld 9. Louis van Gaal & Wilfred Genee

1. G ‘Alleen AZ kan de competitie nog redden. Even kijken hoe Louis van Gaal erover denkt. Hoe denk jij erover, Louis?’
2. vG ‘Het kan verkeren he?’
3. G ‘Hoe bedoel je dat?’
4. vG ‘Nou, eh ik hoor wel eens wat jullie in jullie programma’s vertellen. Dan hoor ik vertellen dat wij er niets van kunnen en nou kunnen we opeens de competitie weer terugbrengen.’
5. G ‘Die dingen staan los van elkaar. Kijk, het feit dat jullie veel verliezen, staat los van het feit dat je vanavond wel PSV kunt verslaan, Ajax misschien weer dichterbij kunt laten komen.’
6. vG ‘Dus jij verdedigt gewoon de onzin die verkocht wordt.’
7. G ‘Nee, ik zeg niet dat het onzin is, ik zeg alleen dat jullie wel veel verloren hebben dit seizoen.’
8. vG ‘Ja. Maar wij kunnen ook winnen. En wij spelen niet zo slecht. Dus resultaten zeggen niet alles, alleen over het algemeen word je afgerekend op de resultaten. Dat is wat anders.’

- [9–15] Hierna praten Genee en Van Gaal verder over de wedstrijd, tot het interview wordt afgekapt en Genee vanuit de studio vertelt dat Van Gaal niet verder wilde praten ‘omdat ‘ie zegt: ‘dan knippen jullie er altijd in’’.
16. G ‘Als ik jou nou zeg dat ik hier niet in ga knippen, dat ik het helemaal laat zien.’
17. vG ‘Nee, *maar dat doen jullie wel. Regelmatig.*’
18. G ‘Maar ik zeg tegen jou dat ik het niet ga doen.’
19. vG ‘Want, eh, na – even kijken – na Feyenoord heb ik gezegd dat Mols ook een penalty verdiende. Hebben jullie niet uitgezonden, Wilfred Genee. Heb je niet uitgezonden. Wel al die andere dingen in de persconferentie, maar dat niet. Daar gaat het om.’
20. G ‘Oké ik garandeer je dat het hele stuk...’
21. vG ‘*Manipulatie. Manipulatie. Manipulatie.*’
22. G ‘Ik garandeer je dat je dit hele stuk uitgezonden krijgt, morgen, en ik zeg tegen jou alleen nog één ding: verwijt je jezelf ook iets? Het feit dat jullie nu elfde staan en twintig punten achter de koploper staan.’
23. vG ‘Ja, ik ben verantwoordelijk. Dus, daar kan je aan deze coach alles verwijten.’
24. G ‘Wat is het strijdplan van vanavond?’
25. vG [Geïrriteerd] ‘Winnen van PSV.’
26. G ‘En hoe ga je dat doen?’
27. vG ‘Met elf spelers.’
28. G ‘En hoe gaan die spelen? Heb je nog een speciaal strijdplan bedacht?’
29. vG ‘Dat ga ik jón niet zeggen. Dat mag je zelf gaan bekijken, met je analisten. Misschien kunnen ze erachter komen.’
30. G ‘Wel mooi hè, die strijd altijd zo.’
31. vG ‘*Ik probeer gewoon duidelijk te maken, aan het publiek* [Gebarend naar de camera], *als je dit nog durft uit te zenden, hoe het gaat.* Ja, en ik ben degene die gewoon zegt wat ik denk.’
32. G ‘Maar als Van Hanegem zoiets schrijft zoals vorige week in het AD, dat het misschien wel uitgewerkt is, de nogal dominante manier van leidinggeven...’
33. vG [Liep al weg, maar komt terug.] ‘Jij gaat steeds door en ik moet maar steeds antwoord geven. Je kan niet een gesprek afronden en dan zeg je dat ik wegloop? Het is echt ongelofelijk. Je wil een drie kwartier diepte-interview?’
34. G ‘Nou nee ik garandeer je dat dit allemaal uitgezonden wordt!’
35. vG ‘Nou, ik houd ermee op.’

Standpunt en argumentatie

Hoewel Van Gaal net als in de voorbeelden hiervoor een niet-vermomde directe *ad hominem*-drogreden gebruikt, is in dit voorbeeld wel goed te zien hoe hij strategisch manoeuvreert met zijn argumentatie voor het standpunt ‘Ik geef jou geen antwoorden, want je manipuleert beeldmateriaal.’ In de beurten 17, 21 en 31 gebruikt Van Gaal indirecte *ad hominem*-drogredenen door te stellen dat het knippen in beeldmateriaal manipulatie is van het televisieprogramma dat Genee presenteert. Beurt 29 lijkt een indirecte *ad hominem* te bevatten in de zin ‘Dat ga ik jón niet zeggen.’ Dit lijkt, door het vervolg dat Genee ‘dat zelf mag gaan bekijken’ echter eerder een straf te zijn die Van Gaal Genee op legt; hij onthoudt hem informatie.

Strategische manoeuvres

Van Gaal kiest er in beurt 2, 4, 6 en 8 voor om op de informatieve en argument-oproepende vragen schampend en ironisch te reageren, waardoor deze vragen hun inhoud verliezen en daarmee in waarde dalen, een strategische keuze wat betreft de presentatiemiddelen. Wel is hij serieus als hij het publiek ‘thuis’ aanspreekt. Dit doet hij door te gebaren naar de camera en het publiek te benoemen, een strategische aanpassing aan het publiek. Ook zegt Van Gaal als keuze binnen het topisch potentieel dat hij ‘gewoon duidelijk wil maken hoe het gaat’, alsof hij de ware aard van de voetbaljournalistiek onthult.

Hypothese

Dit voorbeeld van Van Gaal is afwijkend van de prototypen, omdat Van Gaal ervoor kiest om het publiek persoonlijk aan te spreken. Dit voorbeeld bevestigt de hypothese: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogredenen, in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen, ook niet-vermomd inzetten. Dit heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor hun positie. Wel kunnen ze niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Door het gebruik van een indirecte *ad hominem* kan een journalist vooral voor het publiek worden weggezet als onbetrouwbaar.’

Behalve Van Gaal, die het kijkend publiek aansprak, en Petrovic, die de rest van de journalisten ter plekke als publiek bij zijn argumentatie betrok, komt echter ook de strategie voor om het publiek in de vorm van de andere journalisten aan te spreken tijdens een persconferentie. Dit doet Hans van Breukelen in voorbeeld 10. Hij was in 2017 zelf geen bondscoach van het Nederlands Elftal, maar als technisch directeur van de KNVB wel verantwoordelijk voor het aanstellen hiervan. Van Breukelen werd al vaker beschimpt om zijn optreden in de pers, maar leek nu ook een inhoudelijke fout te hebben gemaakt door een beoogd trainer voor te liegen over zijn toekomst als bondscoach. Tijdens de persconferentie waarin de uiteindelijke bondscoach werd aangekondigd, kwam Van Breukelen onder hevig vuur te liggen bij de aanwezige journalisten. Hij ‘overleefde’ de persconferentie uiteindelijk niet en werd niet veel later ontslagen bij de KNVB. Tijdens het interview zelf ontweek Van Breukelen (vB) vooral veel vragen met weerwoorden als ‘Hoe kan ik nu liegen over iets dat ik nooit gezegd heb?’, maar hij viel ook journalist Valentijn Driessen (D) persoonlijk aan toen deze een kritische vraag stelde.

Voorbeeld 10. Hans van Breukelen & Valentijn Driessen

1. D ‘Maar Ten Cate stond dus niet in de profielschets. Die die je net ziet, daar past hij natuurlijk perfect in, maar hij stond er niet in toch?’
2. vB ‘*Mag ik heel even, ik denk dat Valentijn een paar dingen door elkaar haalt, dat doet hij vaker wel. (...) Zoals ik heb laten zien, Valentijn, dat je namelijk dan beschikbare en niet-beschikbare kandidaten hebt. En dan ga je vervolgens kijken wie er beschikbaar zijn en dan komt inderdaad Advocaat daaruit. Die wel past overigens bij de profielschets, dat is een correcte constatering van je, maar je moet natuurlijk niet zeggen dat ie in eerste instantie niet bij dat profiel past.*’

Stanpunt en argumentatie

Driessen stelt een argumentatieve vraag waaruit het volgende standpunt blijkt: ‘Hoewel Ten Cate perfect in de profielschets past, stond hij er niet in.’ Van Breukelen beantwoordt deze vraag met een directe *ad hominem*-drogreden wanneer hij zegt: ‘Ik denk dat Valentijn een paar dingen door elkaar haalt, dat doet hij vaker wel.’ Van Breukelen gaat niet in op de inhoud van de vraag, maar beschuldigt Driessen van een fout. In zijn latere uitleg, later in beurt 2, komt echter niet duidelijk naar voren wat nou de fout zou zijn – het antwoord sluit niet aan bij de vraag.

Strategische manoeuvres

In zijn antwoord gebruikt Van Breukelen verschillende strategische manoeuvres om de autoriteit van Driessen als deskundige journalist aan te vallen. Ten eerste stopt hij de persconferentie waarin journalisten om en om een vraag stellen, om bij één journalist, Driessen, stil te staan – een keuze binnen zijn presentatiemiddelen. Dit doet hij door Driessen te onderbreken, wat een gevoel van urgentie bij Van Breukelen laat zien, maar ook onbeleefd is. Vervolgens spreekt Van Breukelen Driessen niet persoonlijk aan, maar richt hij zijn woord tot de journalisten om hem heen – een aanpassing aan het publiek. Van Breukelen praat dus, terwijl Driessen hem een vraag stelt, tegen alle journalisten behalve Driessen. Het normaal informele tutoyeren en aanspreken met de voornaam in de voetbaljournalistiek heeft in beurt 2 een denigrerende toon gekregen. Met de directe, niet-vermomde *ad hominem* van Van Breukelen in beurt 2, wanneer hij stelt dat Driessen wel vaker dingen door elkaar haalt (een keuze binnen het topisch potentieel), zet hij de journalist neer als dom en onoplettend, als iemand die vaak fouten maakt en daardoor geen weerwoord, maar eerder extra uitleg verdient. Hierdoor krijgt Van Breukelen de kans de informatie die hij hiervoor al heeft gegeven (en meermaals herhaald heeft) nogmaals als antwoord te gebruiken, in plaats van dat hij nieuwe argumenten hoeft te gebruiken.

Hypothese

De hypothese in stap 4 van analytische inductie kan worden verduidelijkt op het gebied van de verschillende strategieën die trainers kunnen gebruiken om hun publiek aan te spreken. Herschreven luidt hij: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogredenen, in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen, ook niet-vermomd inzetten. Dit heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor hun positie. Wel kunnen ze niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Binnen hun aanpassing aan het publiek lijken trainers verschillende tactieken te gebruiken: ze spreken de kijker thuis aan of de andere journalisten in de zaal, waardoor de discussiërende journalist buiten spel wordt gezet, of ze gebruiken de aanwezige journalisten bij een persconferentie in een *ad populum*-drogreden.’

In de hiervoor genoemde voorbeelden werd van een journalist gezegd dat hij onbetrouwbaar is, behalve in voorbeeld 10. Hier werd Driessen verweten zaken door elkaar te halen, om hem zo bij de andere journalisten in diskrediet te brengen. Het gebruik van een niet-als-attributieoverdracht-vermomde directe *ad hominem*-drogreden kan echter ook ingezet worden om een totale persconferentie te verstommen. In voorbeeld 2, de persconferentie waarin de discussie tussen Van Gaal en Van Leeuwen plaatsvond, is dit aan de orde.

Voorbeeld 10. Louis van Gaal & Ted van Leeuwen

1. vG ‘*Ben jij nou zo dom, Ted van Leeuwen? Ben jij nou zo dom? Of is het niet..? Ben ik niet begonnen met te zeggen dat ik de belangen van Ajax moet verdedigen? Ben ik niet begonnen te zeggen dat wij met spelers afspraken hebben? Waarom stel je dan deze vraag? Ben ik nou degene die zo slim is of ben jij zo dom?* Ik heb namelijk met die spelers een afspraak. En wie geeft het recht om over die spelers wat te zeggen; als die spelers dat niet willen?’
2. vL [Onduidelijk antwoord]
3. vG ‘Oh, oh. Volgens mij heb ik het toch keurig verwoord? Nu ben ik weer de arrogante klootzak – de autoritaire klootzak – maar dat zijn allemaal domme vragen. Van Chris en van jou net. Je moet nu bij Theo van Seggelen zijn [de toenmalige directeur van Ajax], niet bij mij.’
4. vL ‘Ik vraag alleen wat het verschillen zou.’
5. vG ‘Ja goed, *als je het niet begrijpt, sorry*. Ho maar. Ik heb het goed verwoord, je mag het opschrijven, je mag nog je commentaar erop geven, best.’ [Lange stilte] ‘Ongelofelijk.’
6. P ‘Iemand nog een vraag?’ [Gelach uit de zaal.]
7. J ‘Dacht het niet!’

Standpunt en argumentatie

Ted van Leeuwens informatieve en argument-oproepende vraag wordt beantwoord met het standpunt van Van Gaal: ‘Jij bent dom.’ Van Gaal vermomt zijn directe *ad hominem* niet door een attributieoverdracht te gebruiken, waardoor hij in de derde categorie valt. Wel maakt hij tweemaal gebruik van Plugs (2010) overige vermommingsstrategieën. Ten eerste vermomt hij in beurt 1 vragen om zijn beledigingen te vermommen. De vraag ‘Waarom stel je dan deze vraag?’ behoort uiteindelijk niet in categorie 2, omdat de werkwijze van de journalist niet wordt aangevallen. Van Gaal stelt de vraag vanuit het standpunt: ‘Alleen domme mensen zouden deze vraag stellen.’ In beurt 5 gebruikt Van Gaal bovendien een verzachtend vermommingsmiddel, door sorry te zeggen voor het feit dat Van Leeuwen misschien inderdaad te dom is om het te begrijpen.

Strategische manoeuvres

In zijn strategische manoeuvres kiest Van Gaal ervoor om geen antwoord te geven op de vraag van Van Leeuwen, maar de journalist aan te vallen. De trainer lijkt in beurt 1 wel te antwoorden op de vraag, maar haalt eigenlijk slechts enkele randvoorwaarden aan die te maken hebben met het onderwerp waar Van Leeuwen naar vroeg. In zijn presentatiemiddelen kiest Van Gaal voor retorische vragen, die het doel lijken te hebben de journalisten (naast Van Leeuwen ook ‘Chris’) de mond te snoeren. Van Gaal, die ook met zijn lichaamstaal laat zien dat hij boos is, kapt uiteindelijk de journalist af door te zeggen dat het geen nut meer heeft om nog vragen te stellen, aangezien hij het toch niet begrijpt. Zo geeft hij ook een waarschuwing aan de rest van het publiek (een strategische manoeuvre wat betreft het aanpassen aan het publiek). Hoewel achteraf van Van Gaal gezegd werd dat hij zeer overdreven reageerde, had de uitspatting op het moment zelf wel effect: geen enkele journalist stelde hierna nog een vraag.

Hypothese

Het voorbeeld van Van Gaal past binnen de hiervoor opgestelde hypothese, die aangescherpt kan worden door een notitie te maken over de presentatiemiddelen en als volgt kan worden vastgesteld: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogreden, in combinatie met andere *ad hominem*-drogreden, ook niet-vermomd inzetten. Dit heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor hun positie. Wel kunnen trainers niet-vermomde *ad hominem*-drogreden verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Binnen hun aanpassing aan het publiek lijken trainers verschillende tactieken te gebruiken: ze spreken de kijker thuis aan of de andere journalisten in de zaal, waardoor de discussiërende journalist buiten spel wordt gezet, of ze gebruiken de aanwezige journalisten bij een persconferentie in een *ad populum*-drogreden.’

4.4 Conclusie: strategische manoeuvres met de *ad hominem*-drogreden

In dit onderzoek zijn zoveel mogelijk verschillende gevallen geanalyseerd van in de media besproken discussies tussen een journalist en een voetbaltrainer. Tijdens deze discussies gebruikten trainers vaak een *ad hominem*-drogreden om de inhoudelijke vraag van een journalist te ontwijken. Op verschillende manieren proberen zij de journalist neer te zetten als dom, onwetend, incompetent of subjectief, waardoor de journalist zijn ‘recht’ of autoriteit om gezien te worden als gelijke gesprekspartner kwijtraakt en dus ook geen kritische vragen meer zou mogen stellen. Aan de hand van de stappen van analytische inductie, een kwalitatieve onderzoeksmethode waarbij bepaalde gevallen die tot een bepaalde categorie behoren een voor een bekeken worden, om zo op zoek te gaan naar verschillende karakteristieken van deze categorie, is gebleken dat voetbaltrainers de *ad hominem*-drogreden niet altijd vermommen, maar dit wel kunnen doen op een aantal kenmerkende manieren. Trainers vermommen hun *ad hominem*-drogreden op twee verschillende manieren, die beide in Plugs (2010) categorie van de attributieoverdracht vallen en consequenties hebben op de mogelijke strategische manoeuvres van de trainers. Binnen elke vermomningsstrategie zijn verschillende manieren van strategisch manoeuvreren voorgekomen.

Ten eerste kan een trainer ervoor kiezen om niet de journalist zelf, maar de vraag die hij stelt dom te noemen. Dit gebeurt vaak op een honende manier, waardoor de journalist zijn autoriteit als kritische gesprekspartner verliest. In de vorm van een retorische vraag kan dit in persconferenties het effect hebben dat andere journalisten ‘meedoen’ met het honen, waardoor de journalist zijn positie verliest als serieus te nemen discussiepartner. Door te intimideren kan een trainer het effect hebben dat de discussie per direct wordt beëindigd. Dit hoeft echter niet, wanneer een journalist accepteert dat een trainer bepaalt welke vragen het waard zijn om te beantwoorden

Een tweede manier om een *ad hominem*-drogreden te vermommen, is door niet de vraag van de journalist of de journalist zelf, maar de manier waarop hij de vraag stelt aan te vallen. Deze vermomningsstrategie lijkt vooral plaats te vinden in de *mixed zone*, waar een trainer en een journalist een een-op-eengesprek hebben en de trainer blijkbaar de tijd kan nemen om zich uit te spreken over de journalistieke kwaliteiten van de journalist. Hij ontwijkt nog steeds de inhoud van de vraag, maar komt, door binnen het topisch potentieel de keuze te maken om de vraagwijze aan te vallen, al wel dichterbij de persoonlijke en professionele kwaliteiten van de journalist, die hij bijvoorbeeld kan betichten van een dubbele agenda door een indirecte *ad hominem* te gebruiken. Wanneer een trainer vindt dat de journalist subjectief is of hem geen eerlijke kans geeft, kan hij met een denigrerende toon de indruk wekken dat een journalist een dubbele

agenda heeft, en zo de journalist zijn autoriteit als objectieve kritischevragensteller afnemen. Ook kan deze vermomningsstrategie fungeren om de illusie te wekken dat een journalist betrappt wordt als onbekwaam. De vermomming gaat vaak gepaard met de vermomningsstrategie om beledigingen te vermommen als vragen.

Ten slotte kan een trainer strategisch manoeuvreren door zijn *ad hominem*-drogreden niet of nauwelijks te vermommen. Dit gebeurt vaak in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen. Het niet-vermommen van een *ad hominem*-drogreden heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor de positie van de trainer. Wel kunnen trainers niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Binnen hun aanpassing aan het publiek lijken trainers verschillende tactieken te gebruiken: ze spreken de kijker thuis aan of de andere journalisten in de zaal, waardoor de discussiërende journalist buiten spel wordt gezet, of ze gebruiken de aanwezige journalisten bij een persconferentie in een *ad populum*-drogreden.’

5. Conclusie

5.1 Actietypen en de *ad hominem*-drogreden

Voetbaltrainers en voetbaljournalisten hebben een stroeve relatie met elkaar. Hoewel ze elkaar aan de ene kant nodig hebben om hun beroep uit te voeren – voetbaltrainers spreken via journalisten en de media de supporters van een club toe en journalisten hebben interviews met trainers nodig om hun vak als voetbaljournalist uit te kunnen voeren – zijn hun doelen in interviews dikwijls zo tegenstrijdig dat een vraag-antwoordgesprek tot een (verhitte) discussie kan leiden. Wanneer zo'n discussie plaatsvindt, kan het zijn dat de trainer op een gegeven moment geen antwoord geeft op een vraag, maar ervoor kiest om de journalist persoonlijk aan te vallen door een *ad hominem*-drogreden te gebruiken. Het gebruik van drogredenen als discussiezet is niet zonder risico's: wanneer een drogreden als zodanig herkend wordt, verslechtert de positie van de discussiant die hem heeft gebruikt onmiddellijk. Toch komen *ad hominem*-drogredenen in de voetbaljournalistiek vaak voor. Dat de positie van trainers niet verslechtert na het gebruik van een *ad hominem*-drogreden, kan onder andere komen doordat trainers deze drogredenen vermommen. In deze scriptie is onderzocht op welke manieren voetbaltrainers directe *ad hominem*-drogredenen strategisch gebruiken om, tijdens een *mixed zone*-interview of een persconferentie, te reageren op kritische vragen van journalisten.

Om de strategische manieren te onderzoeken waarop voetbaltrainers een directe *ad hominem*-drogreden begaan, is allereerst een onderscheid gemaakt tussen de actietypen van het *mixed zone*-gesprek en de persconferentie. Aangezien argumentatie altijd plaatsvindt in een bepaalde context, betekent dit ook dat elke aparte context zijn eigen regels met zich meebrengt. Naast deze (soms ongeschreven) regels heeft elke argumentatieve context en elk actietype verschillende mogelijke doelen, zijn eigen mogelijke spelers en bepaalde gespreksonderwerpen. Deze context zorgt voor consequenties voor de strategische manoeuvres die door de discussianten in elke fase van een discussie gekozen kunnen worden om naast redelijk ook zo effectief mogelijk te zijn. Voetbaljournalistiek is een semi-geïstitutionaliseerde context. Dit houdt in dat er regels zijn omtrent de omgangsvormen in een interview, terwijl er ook ruimte vrij blijft voor spontaan taalgebruik. Deze semi-geïstitutionaliseerde context is van belang, omdat journalisten hierin de mogelijkheid hebben om argument-oproepende vragen te stellen of zelf te argumenteren door middel van een vraag.

Binnen de semi-geïstitutionaliseerde context van de voetbaljournalistiek komen twee duidelijk te onderscheiden actietypen voor: het *mixed zone*-gesprek en de persconferentie. In een *mixed zone*-gesprek interviewt een journalist een trainer (of speler) een-op-een. De interviews duren ongeveer vijf minuten en gaan vooral over de zojuist gespeelde of te spelen wedstrijd. Daarnaast geven trainers vaak na en soms voor een wedstrijd een persconferentie. Tijdens deze persconferenties zijn alle geïnteresseerde journalisten aanwezig in één zaal, waar zij allen hun vragen mogen stellen aan de trainer. Dit actietype verschilt van de *mixed zone* door de aanwezigheid van de journalisten. Zij kunnen elkaar bijstaan, maar ook de 'beurt' overnemen als een persvoorlichter – die in kan breken in een discussie – daarvoor kiest. Naast de institutionele positie van de persvoorlichter als eventuele gespreksbepaler en autoriteit wat betreft degene die het woord krijgt, zijn de gespreksonderwerpen tijdens een persconferentie vaak breder dan tijdens een *mixed zone*-gesprek. Dit kan ten eerste

komen doordat de meeste journalisten hun vragen al hebben kunnen stellen tijdens het *mixed zone*-gesprek, maar ook doordat de persconferenties langer kunnen duren dan een-op-eeninterviews.

De *ad hominem*-drogredenen die voorkomen in voetbalinterviews zijn de directe *ad hominem*, waarbij een journalist dom of incapabel wordt genoemd, en de indirecte *ad hominem*, waarmee een journalist beschuldigd wordt van subjectiviteit of het hebben van een dubbele agenda. Om een *ad hominem*-drogreden niet op te laten vallen, wordt deze vaak vermomd door hem te laten lijken op deugdelijke argumentatie. Volgens Plug en Ilie (2010) vermommen discussiedeelname *ad hominem*-drogredenen op drie manieren: door de *ad hominem* af te zwakken en in te bedden (*juxta-position of opposites notions*), door niet iemand direct aan te vallen, maar iets wat hij zegt of doet (attributieoverdracht) of door een belediging te vermommen als vraag.

5.2 De (vermomde) *ad hominem*-drogreden binnen de voetbaljournalistiek

In dit onderzoek stond de uitgebreide pragma-dialectiek van Van Eemeren en Houtlosser (2002) en de theorie over het vermommen van *ad hominem*-drogredenen van Plug (2010) en Ilie (2004) centraal. Aan de hand van deze theorieën is een kwalitatief onderzoek gedaan naar *ad hominem*-drogredenen in de voetbaljournalistiek. Deze analyse heeft plaatsgevonden aan de hand van de stappen van analytische inductie, waarbij karakteristieken worden gezocht van een bepaald verschijnsel door hypothesen op te stellen aan de hand van voorbeelden en deze steeds te toetsen aan nieuwe voorbeelden. Waar nodig werd de hypothese aangepast. Hieruit zijn een aantal dingen gebleken.

Voetbaltrainers lijken ervoor te kiezen om hun *ad hominem*-drogredenen op verschillende manieren al dan niet te vermommen. In de eerste plaats vermommen trainers de *ad hominem* door niet een journalist aan te vallen, maar de vraag die hij stelt: een attributieoverdracht. De hypothese die uit de analyse is ontstaan is: 'Voetbaltrainers kunnen een *ad hominem*-drogreden vermommen als aanval op de vraag die een journalist stelt. Dit gebeurt vaak op een honende manier, waardoor de journalist zijn autoriteit als kritische gesprekspartner verliest. In de vorm van een retorische vraag kan dit in persconferenties het effect hebben dat andere journalisten meedoen met het honen, waardoor de journalist als serieus te nemen discussiepartner zijn positie verliest. Door te schreeuwen kan een trainer het effect hebben dat de discussie per direct is beëindigd. Dit hoeft echter niet, wanneer een journalist accepteert dat een trainer bepaalt welke vragen het waard zijn om te beantwoorden.'

Een andere manier om een *ad hominem*-drogreden te vermommen is door niet de vraag van een journalist aan te vallen, maar zijn manier van werken. Hoewel dit ook een attributieoverdracht is, is dit in het geval van de voetbaljournalistiek toch een te onderscheiden categorie. Waar een journalist na een domme vraag nog een nieuwe vraag kan stellen – het 'opnieuw kan proberen' – is na het aanvallen van de werkwijze van een journalist zijn autoriteit als criticus met verstand van zaken dusdanig gedaald dat hij zijn positie als serieus te nemen discussiepartner vrijwel volledig is verloren. De aangenomen hypothese is: 'Trainers kunnen om verschillende redenen de werkwijze van een journalist aanvallen als vermomde *ad hominem*-drogreden. Wanneer zij vinden dat de journalist subjectief is of hen geen eerlijke kans geeft, kunnen ze met een denigrerende toon de indruk wekken dat een journalist een dubbele agenda heeft, en zo de journalist zijn autoriteit als objectieve kritischevragensteller afnemen. Ook kan deze vermomningsstrategie fungeren om de illusie te wekken dat een journalist betrap

wordt als onbekwaam. De vermomming gaat vaak gepaard met de vermomningsstrategie om beledigingen te vermommen als vragen.’

Ten derde kunnen trainers ervoor kiezen om hun *ad hominem*-drogredenen niet te vermommen. Wanneer ze dit doen, maken trainers, zo is gebleken, wel gebruik van een strategische aanpassing aan het publiek om hun argumentatie kracht bij te zetten. De hypothese zoals deze nu is vastgesteld, luidt: ‘Trainers kunnen directe *ad hominem*-drogredenen, in combinatie met andere *ad hominem*-drogredenen, ook niet-vermomd inzetten. Dit heeft over het algemeen geen negatieve gevolgen voor hun positie. Wel kunnen trainers niet-vermomde *ad hominem*-drogredenen verzachten door gebruik te maken van de *juxta-position of opposites notions*. Binnen hun aanpassing aan het publiek lijken trainers verschillende tactieken te gebruiken: ze spreken de kijker thuis aan of de andere journalisten in de zaal, waardoor de discussiërende journalist buiten spel wordt gezet, of ze gebruiken de aanwezige journalisten bij een persconferentie in een *ad populum*-drogreden.’

Hoewel hij wellicht later in de media belachelijk wordt gemaakt, trekt de trainer na een persoonlijke aanval altijd aan het ‘langste eind’: hij bereikt zijn doel om de kritische vraag niet inhoudelijk te beantwoorden. Of de journalist herkent de *ad hominem* niet als zodanig – kaart hem in ieder geval niet aan – en gaat over op een andere vraag, of de journalist schiet in de verdediging dat er helemaal niks mis was met zijn vraag. Ook dan gaat de discussie niet meer over de inhoud van de kritische vraag, maar over de kwestie of deze gesteld mag worden. Wanneer de journalist uiteindelijk nog steeds geen andere vraag stelt, heeft de trainer nog de autoriteit om de vraag te negeren en – al dan niet met de hulp van een persvoorlichter – het interview af te kappen en/of een andere journalist aan het woord te laten.

6. Discussie

Het corpus dat gebruikt is in dit onderzoek, is tot stand gekomen door op internet te zoeken naar videofragmenten van voetbalinterviews waarin een discussie plaatsvond tussen een voetbaltrainer en een journalist. Zoektermen die hierbij gebruikt zijn, zijn onder andere ‘trainer boos’, ‘trainer persconferentie’, ‘voetbalinterview’ en ‘trainer geïrriteerd’. De websites die videofragmenten van voetbaltrainers bevatten, worden elk weekend aangevuld met tientallen nieuwe fragmenten van interviews na of voor voetbalwedstrijden. Bijkomend gevolg hiervan is ook dat er wekelijks fragmenten verwijderd worden. Bij een herhaling van dit onderzoek zal dus niet hetzelfde corpus gevonden kunnen worden. Van de resultaten van herhalingsonderzoek kan echter wel verwacht worden dat ze hetzelfde zijn, aangezien de onderzochte interviews representatief zijn voor de voetbaljournalistiek.

Aan de andere kant kan herhaling van dit onderzoek over tien of twintig jaar toch tot nieuwe inzichten leiden. Wanneer blijkt dat de conclusie van dit latere onderzoek overeenkomt met de conclusie uit deze scriptie, kan met meer zekerheid gesteld worden dat voetbaltrainers *ad hominem*-drogredenen inderdaad minder lijken te (hoeven) vermommen dan bij andere actietypen gebeurt. Wijken de resultaten af, dan kan gesteld worden dat er ofwel iets veranderd is binnen de voetbaljournalistiek en de daarbij horende actietypen, of dat verschillende ‘generaties’ voetbaltrainers op verschillende wijzen praten met de media. Het resultaat dat voetbaltrainers hun *ad hominem*-drogredenen vaak niet vermommen strookt immers niet met de vooraf geraadpleegde literatuur. De conclusie dat dit in de voetbaljournalistiek toch gebeurt, kan enigszins beïnvloed zijn door als Louis van Gaal en Zeljko Petrovic, die bekend staan als explosieve persoonlijkheden waarvan bijna verwacht wordt dat er een verhitte discussie ontstaat in een persconferentie of *mixed zone*-gesprek.

Het onderzoeksresultaat dat voetbaltrainers *ad hominem*-drogredenen kunnen vermommen door middel van een attributieoverdracht, waarbij niet de journalist zelf wordt aangevallen, maar de vraag die hij stelt of de manier waarop hij deze vraag stelt, komt overeen met eerdere onderzoeken naar het vermommen van *ad hominem*-drogredenen van Plug en Ilie. Waar zij echter niet op ingaan – en waar in dit onderzoek ook niet de nadruk op heeft gelegen – is de kwaliteit van de vraag die gesteld wordt. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen of een *ad hominem*-drogreden waarmee een vraag wordt aangevallen wel drogredelijk is, als de gestelde vraag in eerste instantie ook al drogredelijk was. Advies voor vervolgonderzoek is dan ook om, eventueel met hetzelfde corpus als in deze scriptie gebruikt is, onderzoek te doen naar de (drog)redelijkheid van vragen van journalisten, die beantwoord werden met een *ad hominem*-drogreden. Naar aanleiding van dat onderzoek kan wellicht ook weer meer gezegd worden over de onredelijkheid van de antwoorden van de trainers.

Daarnaast is de conclusie getrokken dat het uit de literatuur gebleken standpunt dat drogredenen, wanneer herkend, een positie van een discussiant verslechteren, niet altijd opgaat. Redelijkheid en effectiviteit lijken in voetbalinterviews niet in balans. Een trainer heeft de macht om journalisten te weigeren of te negeren en een persvoorlichter kan onderwerpen taboe maken of het de journalisten op andere manieren moeilijk maken zich vrij uit te geven. De autoriteit van de trainer lijkt hem bovendien het recht te geven *ad hominem*-drogredenen te gebruiken, wanneer hij het niet eens is met een journalist. Vervolgonderzoek kan gedaan worden door de hypothesen uit dit onderzoek

te toetsen aan actietypen uit andere domeinen (of bij andere sporten) om te kijken of deze institutionele autoriteit vaker het effect heeft dat *ad hominem*-drogredenen goedgepraat lijken te worden. Te denken valt hier aan interviews in de Formule 1 (al praat een coureur daar louter voor zichzelf) of persconferenties in de politiek. Behalve naar andere domeinen kan dit onderzoek ook worden gedaan naar (Nederlandse) voetbaltrainers in andere landen. Hiermee komen de verschillen in voetbalculturen ook wellicht meer aan het licht. Bovendien kan het interessante inzichten geven in het vertalen van Nederlandse voetbalclichés naar het buitenland. *But that is*, om met Van Gaal (2016) te spreken, *another cook*.

Literatuurlijst

Benjamins, J. (2 augustus 2016). 'De tien plagen van de voetbaljournalistiek.' *NRC Handelsblad Media*, C3.

Breukelen H. van (9 mei 2017). *Live persconferentie benoeming bondscoach* [YouTube – 'K.N.V.B.'], 17 oktober 2017,
<<https://www.youtube.com/watch?v=u7gQ9kiAmBE&t=939s>>

Cooley Angell, R. (1936). *The Family Encounters the Depression*. New York: Charles Scribner's Sons.

Denzin, N.K. (1970). *The research act*. Chicago: Aldine.

Driessen, V. (31 mei 2014). *Van Gaal: Jij maakt mij alleen maar zwart* [YouTube – 'Zoomin.TV Nederland'], 4 januari 2018,
<<https://www.youtube.com/watch?sp=ab96a6ab-3f29-4d0d-87aa-7e86a482c76b.1515000107439&v=VH31hbfwIM>>

Eemeren, F.H. van (2010). *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing.

Eemeren, F.H. van & R. Grootendorst (1992). *Argumentation, communication, and fallacies: a pragma-dialectical perspective*. Hillsdale N.J. etc.: Lawrence Erlbaum.

Eemeren, F.H. van, & Houtlosser, P. (2002). 'Strategic maneuvering: Maintaining a delicate balance.' In F.H. van Eemeren & P. Houtlosser (red.), *Dialectic and rhetoric: The warp and woof of argumentation analysis* (pp. 131-159). Dordrecht: Kluwer Academic.

Eemeren, F.H. van & Houtlosser, P. (2005) 'Theoretical Construction and Argumentative Reality: An Analytic Model of Critical Discussion and Conventionalised Types of Argumentative Reality.' In D. Hitchcock (ed.), *The Uses of Argument: Proceedings of a Conference at McMaster University 18-21 May 2005* (pp. 50-85). Hamilton.

Eemeren, F.H. van, B. Garssen & B. Meuffels (2012). 'De vermoede 'abusive ad hominem'-drogreden empirisch onderzocht: strategisch manoeuvreren met directe persoonlijke aanvallen'. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 29, nr. 2, 135-155.

Gaal, L. van (24 mei 2016). *Van Gaal bracht Engeland 'another cook' en 'horny players'!* [YouTube – 'GUYS NL'], 22 augustus 2018,
<<https://www.youtube.com/watch?v=AeQXKD-VE2o>>

Genee, W. (8 augustus 2017). *CLASSIC: Wilfred Genee vs Louis van Gaal – VOETBAL INSIDE* [YouTube – ‘Voetbal Inside’], 4 januari 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=eytF8FrMJLI&t=8s>>

Genee, W. (7 oktober 2017). ‘Sprookjesverteller’ Advocaat geïrriteerd tegen Genee: ‘Stel nou een één keer een goede vraag’ [Voetbalflitsen], 4 januari 2018, <<http://voetbalflitsen.nl/wtf/bp499z/sprookjesverteller-advocaat-geirriteerd-tegen-genee-stel-nou-eens-een-keer-een-goede-vraag>>

Goldenberg, S. (1993). ‘Analytic Induction Revisited.’ *The Canadian Journal of Sociology*, 18, nr. 2, 161-176.

Ilie, C. (1999) ‘Question-response argumentation in talk shows’. *Journal of Pragmatics* 31, pp. 975-999.

Ilie, C. (2004). ‘Insulting as (un)parliamentary practice in the English and Swedish Parliaments: A rhetorical approach’. In P. Bayley (red.), *Cross-cultural perspectives on parliamentary discourse* (pp. 45-86). Amsterdam: John Benjamins.

Jackson, S. (1986) ‘Building a Case for Claims About Discourse Structure’. In D.G. Ellis and W.A. Donohue (eds.), *Contemporary issues in Language and Discourse Processes* (pp. 129-147). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Katz, J. (2001). ‘Analytic Induction’. In N.J. Smelser & P.B. Baltes (red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (pp. 480-484). Amsterdam: Elsevier Ltd.

Kouters, S. (6 januari 2018). ‘Ik ben eigenlijk soft en Truus is hard’. *Volkscrant Magazine*.

Kraay jr., H. (6 september 2013). *Reactie Louis van Gaal op Estland-Nederland (2-2)* [YouTube – ‘OnsOranje’], 4 januari 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=qL7nGZqLfAM>>

Kraay jr., H. (24 september 2017). *Video: ‘Dit is het waardeloze en respectloze interview van Hans Kraay jr. met Frank de Boer’* [Voetbalflitsen], 22 december 2017, <<http://voetbalflitsen.nl/wtf/0wjrm9/video-dit-is-het-waardeloze-en-respectloze-interview-van-hans-kraay-jr-met-frank-de-boer>>

Krijgsman, E. (2017). *Ben ik nou zo slim? De taal van Louis van Gaal*. Amsterdam: Uitgeverij Thomas Rap.

- Kussendrager, N. & Van der Lugt, D. (2007). *Basisboek journalistiek. Achtergronden, genres, vaardigheden*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Leeuwen, T. van (21 augustus 1996). *Louis van Gaal: 'Ben ik nou degene die zo slim is, of ben jij zo dom?'* [YouTube – 'DEKOproducties'], 20 december 2017, <<https://www.youtube.com/watch?v=iYAhb2BKZIE>>
- Levinson, S. C. (1992). 'Activity types and language'. In P. Drew & J. Heritage (red.), *Talk at work: Interaction in institutional settings* (pp. 66-100). Cambridge: Cambridge University Press.
- Maalderink, B. (21 december 2017). *Direct na de 8-0 van Zweden ontploft Maalderinks telefoon* [NOS], 4 januari 2018, <<https://nos.nl/artikel/2208662-direct-na-de-8-0-van-zweden-ontploft-maalderinks-telefoon.html>>
- McNair, B. (1998). *The sociology of journalism*. London: Arnold.
- Petrovic, Z. (20 september 2016). *Petrovic boos op verslaggever – VOETBAL INSIDE* [YouTube – 'Voetbal Inside'], 5 januari 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=Y-HN5ljtb0U>>
- Petrovic, Z. (26 november 2016). *Petrovic boos op journalist: jij bent irritant*. [NOS], 20 december 2017, <<https://nos.nl/artikel/2145243-petrovic-boos-op-journalist-jij-bent-irritant.html>>
- Peperstraten, T. van (24 september 2016). *Bosz: Denk dat wij nog beter kunnen*. [FoxSports], 22 december 2017, <<https://www.foxsports.nl/video/1328245/bosz-denk-dat-wij-nog-beter-kunnen/#>>
- Peperstraten, T. van (21 oktober 2017). *Alex Pastoor geïrriteerd om vraagstelling: 'Waarom doe je dat, wil je me naar de uitgang duwen?'* [Voetbalflitsen]. 4 januari 2018 <<http://voetbalflitsen.nl/nieuws/wm83e4/alex-pastoor-geirriteerd-om-vraagstelling-waarom-doe-je-dat-wil-je-me-naar-de-uitgang-duwen>>
- Plug, H.J. (2010). 'Ad-hominem arguments in the Dutch and the European Parliaments.' In C. Ilie (red). *European parliaments under scrutiny discourse strategies and interaction practices* (pp. 305-328). Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.
- Salmon, W.C. (1963). *Logic*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Stokvis, R. (2003). *Sport, publiek en de media*. Amsterdam: Aksant.

Dusseldorp, W. (20 september 2011). *Lol om Fortuna trainer Wim Dusseldorp (Voetbal International)* [YouTube – ‘Superbeelden’], 5 januari 2018, <<https://www.youtube.com/watch?v=PfpYBoLleI0>>

Griezmann, A. (12 juni 2018). *Griezmann, French arrogance + Google Translate* [YouTube – ‘Wabbash’], 20 juni 2018, <https://www.youtube.com/watch?v=IyZ5rs__zeg>

Walton, D.N. (1987). *Informal Fallacies: Towards a Theory of Argument Criticisms*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Walton, D.N. (2004) *Relevance in argumentation*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Woods, J., & D.N. Walton (1989). *Fallacies. Selected papers 1972-1982*. Dordrecht: Foris.

Znancieki, F. (1934). *The method of sociology*. New York: Farrar & Rinehart.

Bijlage – Transcripties persconferenties en *mixed zone*-interviews

Dick Advocaat & Wilfred Genee (7 oktober 2017)

Dick Advocaat is in 2017 de bondscoach die het Nederlands Elftal naar het Wereld Kampioenschap in Rusland moet leiden. De kans dat dat nog lukt is echter klein: Oranje moet met 7-0 winnen van Zweden. Na de wedstrijd stelt Wilfred Genee (G) Advocaat (A) een vraag tijdens de persconferentie.

1. G ‘Om hier te komen moest ik mijn kinderen naar de oppas brengen. Die vroegen: “wat ga je doen?” Toen zei ik: “Ik ga naar een bijeenkomst van volwassen mensen toe waar de belangrijkste meneer een sprookje gaat vertellen.” Namelijk dat we alsnog naar het WK kunnen. Waarom is dat nog realistisch wat je nu zegt?’
2. A ‘Ja wat moet ik daar nou, op zo’n vraag antwoorden. Stel nou eens een goede vraag.’

Dick Advocaat & Bert Maalderink (29 september 2017)

Bondscoach van het Nederlands elftal Dick Advocaat (A) geeft in de aanloop van de laatste twee kwalificatiewedstrijden voor het Wereld Kampioenschap in Rusland een persconferentie. ‘Oranje’ staat er niet goed voor en de kans dat het WK nog behaald wordt, is klein. Dat spreekt ook journalist Bert Maalderink (M) uit. Advocaat is het echter niet eens met hem en de vragen die hij stelt.

1. A ‘Het belangrijkste is, primair, dat we die twee wedstrijden winnen en gaandeweg die wedstrijd voel je wat erin zit, of je meer kans moet of kan maken. Maar je moet ze eerst winnen.’
2. M ‘Ja, maar ik denk toch niet dat je 3-1 uit bij Wit-Rusland ook een goed resultaat zou vinden.’
3. A ‘Dat zou ik, vooraf, een goed resultaat vinden ja.’
4. M ‘Ja, maar ja, dan ben je toch al bijna zeker...’
5. A [Kapt af] ‘Ja, maar dan denk jij, jullie, jij dan, nog steeds verkeerd. Want wij zijn niet meer die ploeg zomaar kunnen zeggen van: “Pff, Rusland? 0-4, 0-5.” Dat lukt niet.’
6. M ‘Nee dat wil ik er ook niet mee zeggen, maar op het moment, als het maar 3-1 wordt, of maar twee doelpunten verschil.’
7. A ‘Dan winnen we de volgende dag 3-0 van Zweden, dan zijn we ervan af.’
8. M ‘Ja, maar dat zou ook wel in plaats van 3-0 – nou, “dan zijn we er ook”, het hangt natuurlijk een beetje af van hoeveel Zweden van Luxemburg wint. En dat kan zomaar eens 8-0 zijn.’
9. A ‘Naah, die winnen niet met 8-0, wat is dat nou voor stomme vraag. [Gelach uit de zaal] 8-0. Nee. Dat geloof ik echt niet.’

Frank de Boer & Hans Kraay jr. (23 september 2015)

‘Vadertje spelen van John Heitinga. Disrespectvol, hou toch op’, zei oud-Ajaciéd Patrick Kluivert over dit interview van Hans Kraay Jr. (K) met Johnny Heitinga (niet in

dit stuk opgenomen) en Ajax-trainer Frank de Boer (dB) na de met 2-0 gewonnen KNVB-wedstrijd tegen De Graafschap.

1. K ‘Nu... nou ja, ik zit met mensen om me heen, ik kijk zelf, en dan denk ik van “eh ja; het sprankelende, wat men wil, is dat een woord waar jij onderhand ziek van wordt of denk jij: de mensen hebben wel gelijk, en jullie hebben ook wel gelijk. Het mag nog steeds wel wat sprankelender?”’
2. dB ‘Nee, ik wil elke dag, of eh, elke wedstrijd met 8-0 winnen. En daartoe zijn we op dit moment nog niet in staat.’
3. K ‘En hoe komt dat?’
4. dB ‘Ja... omdat wij heel jonge jongens hebben die wisselvallig zijn en... in prestaties. En ik moet zeggen, ga maar even kijken, de laatste 20 minuten, nou we hebben alleen maar tegen die muur aan gebeukt, we zijn continu met voorzetten gekomen, het kwam continu uit, dat is het Ajax dat ik graag wil zien!’
5. K ‘Ja, en jullie trainen daar ook diep-tactisch elf tegen elf op? Om de ballen eh iedere bal vooruit te spelen?’
6. dB ‘Ja wat denk jij dan? Achteruit?’
7. K ‘Nou ja het verwijt is er natuurlijk geweest dat je dat veel deed, Frank.’
8. dB [Geërgerd] ‘Ja eh ga jij tegen elf man eh op één helft spelen?!’
9. K ‘Ik heb het niet over vandaag, maar ik bedoel: trainen jullie er...’
10. dB [Onderbreekt] ‘Maar het is wel vandaag weer zo’n tegenstander, dus dan zal je vaak, ja, wel achteruit moeten. Maar ik vind juist dat we helemaal niet achteruit hebben gespeeld, ik denk dat we 90% alleen maar naar voren, vooruit hebben gespeeld.’
11. K [Lacht]
12. dB ‘Beter opletten dus. Minder meepraten met anderen.’
13. K ‘Nou ik heb heel goed opgelet. Als er één niet meepraat met anderen dan ben ik het wel. Alleen in zijn algemeenheid: word je moe van het woord ‘sprankelend’ en kan je daar op trainen eigenlijk? Dat is toch gewoon... dat kan ik toch nogmaals in zijn algemeenheid vragen?’
14. dB ‘Ja en jij denkt dat we daar niet op trainen ofzo? Dat wij alleen maar achteruit gaan spelen? Dat dat het idee van ons spelletje is? Ik vind het een domme vraag.’
15. K ‘Nou ja, dan, volgende vraag.’

Peter Bosz & journalist (25 september 2016)

Peter Bosz (B), trainer van Ajax, krijgt al enkele weken vragen over nieuwkomer Hakim Ziyech. In de mixed zone vraagt een journalist van Fox Sports (J) opnieuw naar de kwaliteiten van de speler.

1. J ‘Ziyech. Daar hebben we het toch maar weer een keer over. En zeker op zo’n positie...’
2. B [Onderbreekt] ‘Ja, hebben we het daar echt weer over?’
3. J ‘Nou ja nee, maar, ik bedoel. Ben je meer dan content? Over zijn, eh, het invullen van zijn positie?’

4. B [Geïrriteerd/ietwat ironisch] ‘Ik vond dat ‘ie foutloos was. (...) Nee, maar iedere keer maar die vragen over die jongen. Wij zijn met Ajax bezig, ik heb niet één basisspeler en ik heb er ook niet elf, ik heb er misschien wel twintig of misschien wel tweeëntwintig.’

Hans van Breukelen & meerdere journalisten (9 mei 2017)

Tijdens de persconferentie over de aanstelling van de nieuwe bondscoach van het Nederlands elftal, Dick Advocaat, ontstaat er een welles-nietesdiscussie tussen KNVB- (technisch) directeur Hans van Breukelen (vB) en journalisten uit de zaal. Een van de journalisten (Martijn Krabbendam van VI (MK)) zat toevallig in de auto met een andere kandidaat, Henk ten Cate, toen die werd gebeld door Van Breukelen met het goede nieuws dat hij bondscoach was geworden. De andere deelnemers aan de discussie zijn de journalisten Wilfred Genee van VI (G), Valentijn Driessen van de Telegraaf (VD), Pascal Kamperman van Fox Sports en SMS6/Veronica (PK), Arno Vemeulen van de NOS (V), Jack van Gelder van Ziggo Sport (vG), een onbekende journalist (J) en vanuit de KNVB persvoorlichter Chris van Nijnatten (vN) en de statutair directeur Jean-Paul Decossaux (D).

1. G ‘Maar je zegt dus dat Henk ten Cate liegt? Dat is eigenlijk wat je zegt. En dan zeg je ook dat Martijn Krabbendam dus liegt?’
 2. vB ‘Nee beste Wilfred. Ik zeg dat mijn verhaal is zoals het voor mij gegaan is. En als dat de perceptie van een ander is, dan mag dat zo zijn. Maar ik kan nooit gezegd hebben dat hij het zou worden.
 3. G ‘Jij hebt het artikel gelezen neem ik aan toch? In de VI?’
 4. vB ‘Ik heb het artikel gelezen, ja.’
 5. G ‘Daar staat gewoon letterlijk in dat jij toegeeft dat je een toezegging hebt gedaan en er heeft iemand meegeluisterd, die zit daar, en die heeft het opgeschreven, dus dan zeg je dat twee mensen het niet goed verstaan hebben.’
 6. vB ‘Nee, ik zeg dat het mijn perceptie is, ja? Dat ik het nooit zo gezegd heb.’
 7. G ‘Maar klopt het ook dat jij in datzelfde artikel dan tegen Henk ten Cate gezegd hebt dat jij alles gaat ontkennen, ook als hij dat gaat zeggen?’
 8. vB ‘Hoe kan ik nou iets ontkennen, wat ik niet gezegd heb?’
 9. G ‘Maar het is letterlijk opgeschreven zo, dat jij dat gezegd hebt.’
 10. vB ‘Dat kun je letterlijk opschrijven.’
 11. G ‘Maar jij zegt dat dat niet waar is, dat je dat gezegd hebt?’
 12. vB ‘Hoe kan ik zeggen, ik zeg het nogmaals, hoe kan ik nou iets gaan ontkennen wat ik niet gezegd heb?’
- [Stuk irrelevant interview]
13. G ‘Als er iemand bij het telefoongesprek zit, waarin jij dus zozegd letterlijk heb bevestigd dat je wel die eerste toezegging hebt gedaan, dan klopt dat dus niet. Dan wordt daarover gelogen?’
 14. vB ‘Ik hoop dat jij luistert wat ik voor antwoord geef.’
 15. G ‘Ik luister naar wat je zegt Hans, maar...’
 16. vB ‘Ja, nou, ga daar dan mee verder. Want je valt iedere keer terug op dezelfde vraag.’

17. G ‘Omdat jij in zeker zin steeds hetzelfde zegt, namelijk dat dat niet waar is wat daar staat. Dus dat zij uiteindelijk gelogen hebben.’
18. vB ‘Ik zeg van, nogmaals, ik heb nooit tegen hem gezegd dat hij bondscoach zou worden, omdat dat niet kon omdat ik terugkwam met twee koppeltjes. En toen die koppels uit elkaar vielen, was het voor Henk ook duidelijk, dat die middag, toen wij elkaar spraken, dat hij het niet zou worden. Toen heeft hij gezegd: ‘dan breng ik een perscommuniqué naar buiten.’’
19. PK ‘Was dat inderdaad voor Ten Cate duidelijk? Want volgens mij begrijp ik uit zijn verhaal, ondanks het feit dat Rutten afhaakte, hij niet dacht dat hij het daardoor niet meer zou worden.’
20. vB ‘Waarom heeft hij dan zelf dat persbericht naar buiten gebracht, Pascal?’
21. PK ‘Omdat hij merkte dat er geen vertrouwen was.’
- [Stuk irrelevant interview]
22. vG ‘Mijn vraag is, er wordt gezegd dat Henk ten Cate op de dinsdagavond na het afhaken van Rutten geen kandidaat meer was, ik zeg: dat is een pertinente leugen en wellicht dat de heer Krabbendam dat nog kan onderschrijven. Die heeft er toevallig bijgezet in een auto en ik denk gewoon dat het niet rechtvaardig is om op zo’n manier met mensen om te gaan en ons op deze manier van nieuwe te voorzien.’
23. vN ‘Dat is geen vraag.’
24. vG ‘Dan is het een stelling.’
25. D ‘Dan is het een stelling.’
26. vG ‘Mijn vraag is: spreek je de waarheid? Laat dat de vraag zijn. Als hij zegt ja, dan denk ik dat we een verschil van inzicht hebben.’
27. vB ‘Dat is duidelijk Jack. (...) Weet je wat zo aardig is, en dat heb ik net ook al trachten te zeggen, mijn stelling is dat als ik persoonlijke gesprekken met mensen heb, dan vind ik het mijn verantwoordelijkheid en integriteit om dat ook tussen twee mensen te laten. Dat is voor mij altijd een uitgangspunt en vervolgens zie ik dat de gesprekken die ik voer blijkbaar de dag erna ergens worden opgetekend. Dat bedoel ik ook, dat iedereen blijkbaar op dit moment met het hoofd op hetzelfde kussen ligt. En ik blijf erbij dat ik het eigenlijk bijna onbeschoft vind dat iemand tegen mij niet zegt dat er iemand mee zit te luisteren. Dan ben ik achteraf al heel erg blij dat hij uiteindelijk niet de bondscoach geworden is.’
- [Stuk irrelevant interview]
28. MK ‘Jij hebt tegen Henk ten Cate gezegd dat je alles wat je tegen hem vertelde, dat je dat zou gaan ontkennen, dat heb ik gehoord omdat ik er toevallig bij zat. Daarna hebben we er niks mee gedaan. Pas toen jullie met dat persbericht naar buiten kwamen van “we herkennen ons niet in het verhaal”, ja toen is de zaak een beetje gaan lopen. En dan nog wat: waarom heb jij nou diep in de nacht, heel laat, aan Henk ten Cate nog gevraagd om alsjeblieft 24 uur te wachten, zodat je dan nog een en ander in het werk kon stellen?’
29. vB ‘Om de doodeenvoudige reden, Martijn, dat ik het onverstandig vond dat hij het op deze manier naar buiten zou brengen.’
30. MK ‘Maar...’
31. vB ‘Omdat hij zelf vanuit zijn filosofie, dat hij de toezegging gehad zou hebben om bondscoach te worden, om dat op die manier naar buiten te brengen.’

32. MK 'Ja, maar je hebt tegen hem gezegd dat je die toezegging inderdaad hebt gedaan.'
33. vB 'Dat heb ik niet gezegd, jongen.'
34. MK 'Ja, maar met mijn oren is toch niks mis?'
35. vB 'Hoe kan ik nou, hoe kan ik nou, hoe kan ik nou met het hele traject wat ik je net heb aangegeven; hoe kan ik hem dat nou gezegd hebben? Vertel me dat dan?'
36. MK 'Dat heb je gewoon... Omdat je dat gezegd hebt, omdat ik daarbij heb gezeten en het heb gehoord.'
- [Stuk irrelevant interview]
37. vN 'Ik geloof niet dat wij hier nu heel veel verder komen dan waar we nu zijn.'
38. D 'Nee, dat denk ik ook niet.'
- [Stuk irrelevant interview]
39. V 'De komst van Ten Cate hing volledig af van de beschikbaarheid van Fred Rutten?'
40. vB 'Het ging om die koppels, dat heb ik toch gezegd.'
41. V 'Maar je hebt toch een bondscoach en een assistent? Je werkt toch niet met een koppel. Die zijn toch niet van dezelfde zwaarte binnen je team? Je kiest toch niet voor een koppel?'
42. vB 'Als ik nou mijn heel verhaal net aan jou vertel, hoe ik tot keuzes gekomen ben.'
43. V 'Het is wel lastig te begrijpen.'
44. vB 'Nee het is niet lastig om te begrijpen, het is wat je wil begrijpen. En dat is een andere gedachte dan we wellicht al jarenlang zo werken.'
- [Stuk irrelevant interview]
45. G 'Ik hoor je net zelf zeggen dat je jezelf een professional vindt, maar het oogt allemaal heel onprofessioneel tot nu toe wat je doet. Vind je zelf ook niet?'
46. vB 'Dat is een vraag voor jou, Wilfred. Dat mag jij beoordelen.'
47. G 'Waarom denk je dat je nog steeds geschikt bent als technisch directeur bij de KNVB?'
48. vB 'Haha.'
49. G 'Dat is een hele simpele vraag.'
50. vB 'Ja, nee, maar dat begrijp ik. Omdat blijkbaar de mensen in mijn omgeving daar nog steeds alle vertrouwen in hebben. En de dingen die ik doe, doe ik niet om de populariteitsprijs te winnen, maar doe ik met één doel: om het Nederlands elftal op een hoger niveau te krijgen en mee te werken met al mijn mensen om met het Nederlandse voetbal weer aansluiting te krijgen naar de plek waar we zo graag willen zijn. Want we kunnen wel heel lang blijven praten, maar kijk gewoon even naar de plek waar we nu staan. (...) Zelfs in het buitenland zijn mensen.'
51. G [Kapt af] 'Hans, dat zijn we allemaal met je eens, daar gaat het allemaal niet over. Het gaar erover dat...'
52. vB 'Ben je het een keer met me eens dan?'
53. G 'Ik ben het met je eens (...) maar je hebt het net over nieuwe vensters en dat opeens iedereen bepaalde belangen dient. Dan heb je onder een steen gezeten de afgelopen twintig jaar, want het is altijd al zo geweest dat het zo ging, dus wat dat betreft over professioneel gesproken, dan vind ik het vrij naïef dat je dat soort dingen zegt. Ik bedoel, ik zou allang weten dat dat zo in elkaar zit. Maar

veel belangrijker, als je het allemaal achter elkaar zet; je wilde teammanager Hans Jorritsma weg hebben, het ging mis met Ruud Gullit, die noemde je al onbetrouwbaar. Het ging mis met het aanstellen van de PIM, daar vielen allemaal namen op straat. Met de bondscoach die werd ontslagen moest alleen Decossaux aan het woord, mocht jij niks zeggen. Nu mag je opeens wel weer praten, hoe professioneel oogt dat volgens jou als je nu kijkt naar de situatie met deze?’

54. vB ‘Het gaat me niet zozeer om het feit wat jij professioneel vindt en dat jij bepaalt hoe ik me zou moeten gedragen.’
55. G ‘Je vertegenwoordigt de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond, Hans.’
56. vB ‘Ja, weet je wat het leuke is, dat in de positie waarin je zit, gewoon een aantal zaken je niet kunt delen en zeker niet met jullie. Dat heeft te maken met professionalisme, dat is het vertrouwen wat je hebt naar mensen toe, dat is een kwestie van werkgever en werknemer en als jij wil dat dat niet professioneel overkomt dan mag je dat zelf allemaal bepalen.’
57. G ‘Maar schamen jullie je niet een beetje zoals het nu gaat?’
58. vB ‘Nee, ik schaam me niet.’
59. G ‘Het is een professionele organisatie, maar alles ligt op straat. Alles gaat mis.’
60. vB ‘Ja, zo lijkt het.’
61. G ‘Daar moet je je toch op een gegeven moment ook voor schamen.’
62. vB ‘Ja zo lijkt het, zo lijkt...’
63. G ‘Zo lijkt het niet, zo is het volgens mij.’
64. vB ‘Oké.’
- [Stuk irrelevant interview]
65. J ‘Hans, zou dit een mooi moment zijn om sorry te zeggen...’
66. vB ‘Tegen?’
67. J ‘Voor eventuele fouten die je gemaakt hebt?’
68. vB ‘Ja jongens, jullie willen mij allemaal fouten in de schoenen schuiven, nou dat moet je vooral blijven doen.’
69. J ‘Een verhaal heeft altijd twee kanten, wellicht?’
70. vB ‘Nou precies, maar het leuke is dat, je moet, ga, ga er dan maar vanuit welk verhaal je gelooft.’
- [Stuk irrelevant interview]
71. vG ‘Op het moment dat Hans naar Abu Dhabi gaat en je weet dat dat het ideale profiel is: Ten Cate en Rutten, dan is toch het eerste wat Hans tegen...’
72. D ‘Ho ho, er waren meerdere profielen op dat moment ideaal hè.’
73. vG ‘Maar voor Henk en Rutten was dat het koppel wat je dan klaarblijkelijk had gesproken. Dan ga je toch naar Henk toe en zeg je: we willen je graag als bondscoach hebben, maar dan alleen in combinatie met Rutten, want dat was het ideale duo.’
74. D ‘Maar dan ga je toch, maar dat mag Hans zeggen.’
75. vB ‘Met dat verhaal ben ik toch weggegaan.’
76. vG ‘Nee dat is niet waar. Jij gaat weg van Abu Dhabi naar Istanbul en pas op de maandagavond komt de naam Rutten. En jij belt op maandagavond Rutten en Ten Cate belt op maandagavond Rutten.’

77. vB 'Dat is niet waar.'
78. vG 'Oh, dus dat wordt ook gelogen.'
79. vB 'Nee, dat is niet waar. Dat kan namelijk niet, dat Henk ten Cate Rutten heeft gebeld op die maandagavond.'
80. MK 'Henk wist helemaal niet, toen jij naar hem toe kwam, dat Rutten zijn assistent moest worden.'
- [Stuk irrelevant interview]
81. vB 'En Henk heeft jou niks verteld over het gesprek dat we gehad hebben voordat ik naar Abu Dhabi ging?'
82. MK 'Op Tweede Paasdag bedoel je?'
83. vB 'Nee.'
84. D 'Of zat je toen niet in de auto dan?'
85. MK 'Toen zat ik niet in de auto nee, ik zit niet elke dag bij Henk in de auto.'
86. D 'Nou, dat zou ik toch vaker doen want dan hoor je echt alles.'
87. MK 'Inderdaad, nou ik heb toen alles al gehoord.'
- [Stuk irrelevant interview]
88. VD 'Maar Ten Cate stond dus niet in de profielschets. Die die je net ziet, daar past hij natuurlijk perfect in, maar hij stond er niet in toch?'
89. vB 'Mag ik heel even, ik denk dat Valentijn een paar dingen door elkaar haalt, dat doet hij vaker wel. (...) Zoals ik heb laten zien, Valentijn, dat je namelijk dan beschikbare en niet-beschikbare kandidaten hebt. En dan ga je vervolgens kijken wie er beschikbaar zijn en dan komt inderdaad Advocaat daaruit. Die wel past overigens bij de profielschets, dat is een correcte constatering van je, maar je moet natuurlijk niet zeggen dat 'ie in eerste instantie niet bij dat profiel past.'
90. VD 'Nee, maar JPD zegt dat net...'
91. vB 'Ik zeg net, die rondgang is een... jongens, in die rondgang zijn er individuele gesprekken en er zijn groeps gesprekken geweest. In die groeps gesprekken is hij niet in de scenario's naar boven gekomen.'
- [Stuk irrelevant interview]
92. G 'Maar het is dus onze beeldvorming dat het over het algemeen niet zo soepel loopt. Jullie roepen nog steeds: het gaat hartstikke lekker.'
93. vB 'Jullie mogen de beeldvorming zelf bepalen, dat doe je ook, dus het maakt voor de rest niet zo veel uit.'
94. G 'Daar is een andere partij ook altijd onderdeel van, toch?'
95. vB 'Dat klopt, daar zullen wij aanleiding toe geven.'
96. G 'En wat vind je daarvan? Dat je daar aanleiding toe geeft?'
97. vB 'Joh, het is jouw conclusie toch?'
98. G 'Nee, dat bevestig je nu bij dezen?'
99. vB 'Nee, ik zeg: wij zullen daar wel aanleiding toe geven in jullie ogen. Jullie bepalen.'
100. G 'Jij vindt van niet dus.'
101. vB 'Nee, weet je wat leuk is, Wilfred? Ik ben ondertussen wel na pas tien maanden wel tot de ontdekking gekomen of ik nou wel iets zeg of niet wat zeg, commentaar krijg ik toch. Dus nou. Oké, dat is onderdeel van de job die ik nu

heb en misschien dat ze daaruit wel geselecteerd hebben. Dat ik behoorlijk onafhankelijk ben, met name in gedachten, ook naar jullie toe. En ten tweede dat ik een olifantenhuid heb.’

102. G ‘Je, en je vindt jezelf nog steeds geschikt daarom?’

103. vB ‘Anders zou ik wel gezegd hebben: “halikidokie”. Er zijn leukere dingen, weet je.’

[Stuk irrelevant interview.]

104. MK ‘Als Fred Rutten nou ja had gezegd, Hans. Was hij dan samen met Ten Cate bondscoach geworden of niet?’

105. vB ‘Ik heb daar net ook antwoord op gegeven.’

106. MK ‘Nou, ja of nee?’

107. vB ‘Nee.’

108. MK ‘Oké.’

109. vB ‘Nee, wacht even. Wacht even. Wacht even. Nee nee nee, daar kom je niet mee weg Martijn, Daar kom je niet mee weg. Om de doodeenvoudige reden dat er helemaal geen sprake is geweest van het feit dat ik die keuze heb kunnen mogen moeten maken. En dan is het heel kinderachtig dat je nu zegt nee.’

110. MK ‘Maar waarom stuur je dan “Henk, ik hoop van harte dat jullie eruit gaan komen. Maar

geen publiciteit. We gaan die gasten verrassen.”’

110. vB ‘Dat heeft alles te maken met het koppel.’

Wim Dusseldorp & journalist (17 september 2010)

Wim Dusseldorp (D) is nog maar net trainer van Fortuna Sittard als zijn club de Limburgse derby verliest tegen MVV. In het mixed zone-gesprek dat erop volgt, is hij het niet eens met de journalist (J).

1. J ‘Want het was toch ook zo dat jullie in de eerste helft eigenlijk helemaal niks gecreëerd hebben?’

2. D ‘Nee, nou ja, goed, als jij dat vindt, ik vind dat wij de eerste helft, in die fase dat die goal is gevallen, gewoon grip erop hebben en aan de overkant komen.’

3. J ‘Ja, maar ook met kansen?’

4. D ‘Ja jongen, jij hebt de beelden. Prima. Stop maar.’ [Loopt uit beeld]

5. J ‘Ah dat lijkt me toch overdreven.’

6. D [Vanachter de camera] ‘Als jij op die manier je vragen stelt, dan praat ik dus met jou niet nog een keer. Je bent drie keer dezelfde vraag aan het stellen. Drie keer dezelfde vraag hoeft van mij niet.’

7. J ‘Ik begrijp niet zo goed dat u het ontkent, want ik heb, ik houd het netjes bij.’

8. D ‘Prima jongen. Irritant.’

Louis van Gaal & Valentijn Driessen (31 mei 2014)

In 2014 is Louis van Gaal (vG) bondscoach van het Nederlands elftal. Na een gewonnen vriendschappelijke wedstrijd tegen Ghana, heeft journalist Valentijn Driessen van De Telegraaf (D) tijdens de persconferentie een vraag over de opstelling

van verdedigers Vlaar en De Vrij. De discussie wordt afgesloten door de persvoorlichter (P).

1. D 'En wat betreft Vlaar en De Vrij? Wat is daar de overweging? Wat zijn daar de overwegingen van?'
2. vG 'Ik denk dat, dat De Vrij dat beter doet als Vlaar op die positie en dat Vlaar dat beter doet op die positie als De Vrij.'
3. D 'Ja, wat zijn die kwaliteiten dan die je op die positie zoekt, zeg maar?'
4. vG 'Dat, dat heb ik tegen de spelers gezegd, maar dat zeg ik niet tegen jou, want dat gaat weer een eigen leven leiden, als ik dat aan jou geef.'
5. D 'Ja maar dan kan ik het toch ook veel beter beoordelen, veel eerlijker beoordelen, op het moment dat jij mij aangeeft waarop ik moet beoordelen?'
6. vG 'Nah, nou... Jij beoordeelt mij niet, jij beoordeelt mij niet. Jij maakt mij alleen maar zwart. Dus, waarom zou ik een poging wagen om jouw mening te beïnvloeden?'
7. D 'Nou, misschien richting die spelers, dan kan ik die spelers beter beoordelen!'
8. vG 'Neehee, want ik beïnvloed mijn spelers zelf, dat heb ik net proberen te verwoorden.'
9. D 'Ik wil ze niet beïnvloeden, maar beoordelen zeg ik.'
10. vG 'Nee, het eh, dat hoeft van mij niet, dat jij ze beoordeelt.'
11. D 'Nou, maar ik ga ze nu wél beoordelen!'
12. vG 'Nou, dan doe je dat toch! Wat maakt mij dat nou uit?'
13. D 'Ja, maar misschien op foutieve gronden, misschien op foutieve gronden!'
13. P 'Dan ga ik even vragen of er iemand anders nog aan de microfoon wil komen.'

Louis van Gaal & Wilfred Genee (2 februari 2008)

Louis van Gaal (vG) geeft als trainer voor AZ voor de wedstrijd tegen PSV een mixed zone-interview aan VI-verslaggever Wilfred Genee (G). Van Gaal lijkt het echter al voor het begin van het gesprek niet eens te zijn met Genee en zijn werkwijze.

1. G 'Alleen AZ kan de competitie nog redden. Even kijken hoe Louis van Gaal erover denkt. Hoe denk jij erover, Louis?'
2. vG 'Het kan verkeren he?'
3. G 'Hoe bedoel je dat?'
4. vG 'Nou, eh ik hoor weleens wat jullie in jullie programma's vertellen. Dan hoor ik vertellen dat wij er niets van kunnen en nou kunnen we opeens de competitie weer terugbrengen.'
5. G 'Die dingen staan los van elkaar. Kijk, het feit dat jullie veel verliezen staat los van het feit dat je vanavond wel PSV kunt verslaan, Ajax misschien weer dichterbij kunt laten komen.'
6. vG 'Dus jij verdedigt gewoon de onzin die verkocht wordt.'
7. G 'Nee, ik zeg niet dat het onzin is, ik zeg alleen dat jullie wel veel verloren hebben dit seizoen.'

8. vG ‘Ja. Maar wij kunnen ook winnen. En wij spelen niet zo slecht. Dus resultaten zeggen niet alles, alleen over het algemeen word je afgerekend op de resultaten. Dat is wat anders.’
9. G ‘Maar zo werkt topsport toch?’
10. vG ‘Nee, zo werkt topsport niet, want volgens mij heeft Koeman al met negen nederlagen, zit ‘ie er nog. Dus het is niet een algemeen verschijnsel dat trainers ontslagen worden na twee nederlagen of drie nederlagen. En zeker als het topclubs zijn die een coach na nederlagen gewoon nog laten zitten.’
11. G ‘Ja, het kan verkeren. Nou is Koeman daar gehaald door de voorzitter, die moet zich natuurlijk ook verdedigen op die manier. We hebben het over AZ vandaag...’
12. vG [erdoorheen] ‘Nu zoek je excuusjes.’
13. G ‘Zoek ik een excuus?’
14. vG ‘Ja, want volgens mij geef ik aan wat jullie plachten te bewijzen in jullie programma’s en dan ga je weer “ja maar de voorzitter moet nog even, hè, want die heeft hem aangesteld.” Nee. Ik geef gewoon een simpel voorbeeld dat het niet altijd zo is, dat trainers ontslagen worden na één, twee of drie wedstrijden. Net zo goed als het niet zeker is – méér, tegenwoordig – als je bovenaan staat je je contract uit mag dienen.’
- [Stuk irrelevant interview] [Gesprek wordt afgekapt. Wilfred Genee vanuit de studio:]
15. G ‘Ja, dat was enigszins lastig, omdat Louis toen niet door wilde praten, omdat ‘ie zegt: “Dan knippen jullie er altijd in.” En toen reageerde ‘ie zo:’
- [Video wordt opnieuw ingezet.]
16. G ‘Als ik jou nou zeg dat ik hier niet in ga knippen, dat ik het helemaal laat zien.’
17. vG ‘Nee, maar dat doen jullie wel. Regelmatig.’
18. G ‘Maar ik zeg tegen jou dat ik het niet ga doen.’
19. vG ‘Want, eh, na – even kijken – na Feyenoord heb ik gezegd dat Mols ook een penalty verdiende. Hebben jullie niet uitgezonden, Wilfred Genee. Heb je niet uitgezonden. Wel al die andere dingen in de persconferentie, maar dat niet. Daar gaat het om.’
20. G ‘Oké ik garandeer je dat het hele stuk...’
21. vG ‘Manipulatie. Manipulatie. Manipulatie.’
22. G ‘Ik garandeer je dat je dit hele stuk uitgezonden krijgt, morgen, en ik zeg tegen jou alleen nog één ding: verwijt je jezelf ook iets? Het feit dat jullie nu elfde staan en twintig punten achter de koploper staan.’
23. vG ‘Ja, ik ben verantwoordelijk. Dus, daar kan je aan deze coach alles verwijten.’
- [Stuk irrelevant interview]
24. G ‘Wat is het strijdplan van vanavond?’
25. vG [Geïrriteerd] ‘Winnen van PSV.’
26. G ‘En hoe ga je dat doen?’
27. vG ‘Met elf spelers.’
28. G ‘En hoe gaan die spelen? Heb je nog een speciaal strijdplan bedacht?’
29. vG ‘Dat ga ik jón niet zeggen. Dat mag je zelf gaan bekijken, met je analisten. Misschien kunnen ze erachter komen.’
30. G ‘Wel mooi hè, die strijd altijd zo.’

31. vG ‘Ik probeer gewoon duidelijk te maken, aan het publiek [Gebarend naar de camera], als je dit nog durft uit te zenden, hoe het gaat. Ja, en ik ben degene die gewoon zegt wat ik denk.’
32. G ‘Maar als Van Hanegem zoiets schrijft zoals vorige week in het *AD*, dat het misschien wel uitgewerkt is, de nogal dominante manier van leidinggeven...’
33. vG [Liep al weg, maar komt terug.] ‘Jij gaat steeds door en ik moet maar steeds antwoord geven. Je kan niet een gesprek afronden en dan zeg je dat ik wegloop? Het is echt ongelofelijk. Je wil een drie kwartier diepte-interview?’
34. G ‘Nou nee ik garandeer je dat dit allemaal uitgezonden wordt!’
35. vG ‘Nou, ik houd ermee op.’

Louis van Gaal & Hans Kraay jr. (6 september 2013)

Louis van Gaal (vG) heeft met het Nederlands Elftal gelijkgespeeld tegen Estland (2-2) en wordt na de wedstrijd in de mixed zone geïnterviewd door Hans Kraay Jr. (K) van SBS6. De twee hebben al vaker gemor gehad tijdens interviews en dat is nu niet anders. Aan het begin is Van Gaal duidelijk al wat geërgerd of bits, maar de ‘bom’ ontploft pas in de tweede helft van het gesprek.

1. K ‘Je hebt de vorige keer tegen mij, nou ja, overtuigend gezegd van “je doet het maar om één ding, het is een opoffering min of meer, dat bondscoach zijn. Die eindronde, daar gaat het om.” Ehm, is er iemand in de afgelopen weken geweest die tegen de bondscoach heeft gezegd van: “Wat maak je me nou?”’
2. vG ‘Ehm, wat ik altijd zo opvallend vind, dat je vragen stelt, die je eigenlijk al kunt weten.’
3. K ‘Ik vraag het omdat ik het niet weet.’
4. vG ‘Nou, eh, waarom denk je dat, eh, dat dat niet het geval is of dat dat wel het geval is?’
5. K ‘Nou, ik vraag gewoon, is het geval dat de KNVB zegt: “Wat maak je me nou, bondscoach?” Dat je het niet zo leuk vindt?’
6. vG ‘Nee. Nee, want dat heb ik al gezegd toen ik het ambt aanvaardde. Alleen, ik heb een ambitie en die ambitie is om op het WK te komen met spelers die voor me door het vuur willen gaan. En met die ambitie ben ik bezig. En dat heb ik al, denk, de laatste persconferentie vijf keer moeten uitleggen. En ik – het lijkt me – een normale ambitie, want spelers hebben ook een ambitie: die willen titels halen. En Van Persie gaat van Arsenal naar Manchester om een titel te halen!’
7. K ‘Maar, maar we snappen je ambitie wel, maar eh, het was opvallend dat het een opoffering is. Prachtige baan toch?!’
8. vG ‘Ja... Waarom vraag je nu weer naar de bekende weg die ik al in vorige persconferenties beantwoord heb? Waarom wil je steeds... ik moest voor de wedstrijd vragen beantwoorden weer over Sneijder die ik al beantwoord had en nu moet ik weer vragen beantwoorden die ik óók al beantwoord heb.’
9. K ‘De enige vraag die ik stel is: heeft de KNVB niet gezegd van: “Goh, bondscoach, jammer dat je dat gedaan hebt?”’
10. vG ‘Nee. Want dat moeten ze ook niet doen, want ik heb dat al gezegd bij de aanvaarding van het ambt.’
11. K ‘Gefeliciteerd met je punt.’

12. vG ‘Gek he, dat ik dat toen al gezegd heb. Gek he? Maar ik vind het wel geweldig dat ik die baan heb. Gek he?’
13. K ‘Nou, ik ben blij om dat te horen. En, eh, gefeliciteerd met je punt. Toch?’
14. vG ‘Nee.’
15. K ‘Nee?’
16. vG ‘Waarom? Ik, ik, we hebben twee punten hier verloren. ... Nou, wat kijk je nu gek?’
17. K ‘Ik, ik laat je uitpraten.’
18. vG ‘Nou. Oké. Goed.’
19. K ‘Dankjewel...’

Louis van Gaal & Ted van Leeuwen (21 augustus 1996)

Als trainer van Ajax reageert Louis van Gaal (vG) op een vraag van journalist Ted van Leeuwen (vL) over het gerucht dat topspelers Edgar Davids en Michael Reiziger naar AC Milan zouden vertrekken. Ook de persvoorlichter van Ajax (P) en een onbekende journalist (J) reageren op het gesprek.

1. vG ‘Ben jij nou zo dom, Ted van Leeuwen? Ben jij nou zo dom? Of is het niet...? Ben ik niet begonnen met te zeggen dat ik de belangen van Ajax moet verdedigen? Ben ik niet begonnen te zeggen dat wij met spelers afspraken hebben? Waarom stel je dan deze vraag? Ben ik nou degene die zo slim is of ben jij zo dom? Ik heb namelijk met die spelers een afspraak. En wie geeft het recht om over die spelers wat te zeggen; als die spelers dat niet willen?’
2. vL [Onduidelijk antwoord]
3. vG ‘Oh. Oh. Volgens mij heb ik het toch keurig verwoord? Nu ben ik weer de arrogante klootzak – de autoritaire klootzak – maar dat zijn allemaal domme vragen. Van Chris en van jou net. Je moet nu bij Theo van Seggelen zijn, niet bij mij.’
4. vL ‘Ik vraag alleen wat het verschillen zou.’
5. vG ‘Ja goed, als je het niet begrijpt, sorry. Ho maar. Ik heb het goed verwoord, je mag het opschrijven, je mag nog je commentaar erop geven, best.’ [Lange stilte] ‘Ongelofelijk.’
6. P ‘Iemand nog een vraag?’ [Gelach uit de zaal.]
7. J ‘Dacht het niet!’

Alex Pastoor & journalist (21 oktober 2017)

Alex Pastoor (P) krijgt flink wat kritiek over zich heen als trainer van Sparta Rotterdam. Na de wedstrijd Excelsior Rotterdam-Sparta wordt hij in de mixed zone geïnterviewd door Toine van Peperstraten (vP) van Fox Sports.

1. vP ‘Puntje erbij, als jij nou in de spiegel kijkt, dan heb jij echt het idee van “Ik ga dit nog omkeren, wij gaan hier nog uitkomen, met mij”?’
2. P ‘Ja, tuurlijk. Nee, maar waarom stel je nou zo’n, op die manier de vraag? Wil jij ook gewoon helpen dat de trainer naar de uitgang geduwd wordt?’

3. vP ‘Nee, maar zo werkt het in de voetballerij. Ik bedoel, er is een vijfde colonne, er is wat ophef, ik bedoel, dat zou jou ook niet ontgaan.’
4. P ‘Ja, maar wij hebben dat niet. De spelers en ik hebben dat niet. En je weet ook, want dat gebeurt al honderd jaar, daar maak ik me toch geen seconde druk om. Waarom zou ik me daar druk om maken? Als het zo is, is het toch zo.’
5. vP ‘Dat begrijp ik, en zo werkt het ook in de voetballerij, maar dat gevoel heb jij niet. Jij gaat met de spelers op een dermate manier om...’
6. P ‘Anders had ik een ander antwoord gegeven, van “nou ja weet je, dat maakt niet meer uit.” Een trainer, net als spelers, die voelen op een gegeven moment als het ophoudt tussen jou en de spelersgroep of tussen jou en de rest van de staff, ja, dan trek je toch zelf aan je palen.’

Zeljko Petrovic & journalist (20 september 2016)

Na de met 2-0 van Feyenoord verloren wedstrijd staat ADO Den Haag-trainer Zeljko Petrovic (P), een Montenegrijn, voor de camera van TV West. Hun journalist (J) begint het interview met een vraag over een wissel, maar Petrovic is daar niet tevreden mee.

1. J ‘Duidelijk hè, Schaken die komt het veld in een kwartier voor tijd. Wat is op dit moment de status van Ruben Schaken?’
2. P ‘Ja eh, wat wil jij horen?’
3. J ‘Nou, of Becker de voorkeur nu krijgt?’
4. P ‘Ja, maar waarom doen jullie altijd met de wedstrijd met dat zo vragen? Ja? Wil je dat verkopen aan andere televisie ofzo? Wat is de status van Schaken? De status van Schaken is net zo als status van alle andere spelers. Ik snap niet dat jullie daarna komen, komen iedere keer met zulke vragen. Wat is de status van Schaken? Als Schaken niet speelt, waarom speelt Becker niet? Waarom speelt die niet? Ja ik snap niet wat je wil. Ik heb het net gezegd, het is gewoon. Niet analyseren, waren we gewoon minder slecht, en felicitaties en verder. Maar: wat is de status van Schaken. Hij was geblesseerd geweest, wij hebben woensdag ook wedstrijd dan hebben we zaterdag weer wedstrijd.’
5. J ‘Dat is ook een status: “als ie weer fit is”, dat is ook een status.’
6. P ‘Ja. Iedereen bij ons heeft dezelfde status. We hebben 20 spelers, die hebben allemaal dezelfde status: als je beter bent, als je fit bent, dan ga je spelen. Anders, ja ik kan wel gewoon elf opstellen. Dus ik snap niet jouw vraag.’
7. J ‘Nee, ik mag toch gewoon vragen hoe je dat, wat daarachter zit?’
8. P ‘Ja je mag alles vragen. En ik mag toch antwoorden ook wat ik zelf...’
9. J ‘Dat mag zeker!’
10. P ‘Ja. Dus ik eh, als je zo blijft doorgaan, dan gaan we helemaal niet meer interviews geven. Ga maar lekker met iemand anders. Dat is niet voor de eerste keer van jullie televisie, dat jullie dat soort dingetjes doen. Ja?’
11. J ‘Ik snap dat u wat geïrriteerd reageert zo, na de wedstrijd, maar...’
12. P ‘Nee, ik ben geïrriteerd, dat komt door jou, niet door de nederlaag, maar door jou.’
13. J ‘Omdat ik één vraag aan u stel?’
14. P ‘Nee, ja. Je stelt zulke vragen, wat is status van Schaken. Waarom?’

Zeljko Petrovic & journalist (26 november 2016)

ADO Den Haag-trainer Zeljko Petrovic krijgt na de met 3-1 verloren wedstrijd tegen PSV een vraag over een speler werd gewisseld. Volgens Petrovic (P) stelt de journalist in kwestie (J) die vraag met een dubbele agenda. De persvoorlichter van ADO Den Haag (PV) kapt uiteindelijk de discussie af.

1. J ‘Waarom werd Ruben Schaken in de rust gewisseld door Sheraldo Becker?’
 2. P ‘Kan jij als man één keer zeggen, wat wil, waar wil jij naartoe? Omdat jij doet altijd met reservespelers – heb ik opgemerkt – laatste veertien wedstrijden, omdat je altijd naar iets op zoek bent. Zeg maar nou als man: wat, wat wil je? En dan kan ik je antwoord geven. Niet eerdere keer hetzelfde akkefietje met jullie.’
 3. J [Geknipt, maar journalist lijkt zich te verweren dat hij geen rare vraag stelt.]
 4. P ‘Nee dat is helemaal geen rare vraag, maar het is wel raar dat je veertien wedstrijden achter elkaar alleen maar spelers die gewisseld worden en bankspelers gaat interviewen. Schaken heeft minder wedstrijden gespeeld, eerste helft en dan heb ik hem gewisseld door Sheraldo Becker. Is dat een normaal antwoord?’
 5. J ‘Maar waarom vind je dit geen normale vraag?’
 6. P ‘Nee ik vind van jou geen normale vraag. Omdat je irritant bent. Al veertien wedstrijden lang. Zeg maar gewoon waar wil je naartoe. Welke trainer wil je hebben, wie is jouw favoriet? Zodat wij dat weten. En dan heb ik meer respect voor jou dan dat je zo stiekem doet. Sorry dat ik op die manier moet reageren.’
 7. J ‘Maar ik mag dat toch vragen?’
 8. P ‘Nee, maar dit is wel opvallend en dat ziet iedereen binnen de club dat, Jim. Dat ziet iedereen; dat zie ik alleen maar niet. Ik vind het vervelend dat ik op die manier moet gaan reageren op zo’n prachtige stadion en persconferentie, maar dat ziet iedereen. Dat ziet jouw collega’s, dat ziet bij de club iedereen; zeg maar gewoon waar wil je naartoe, dan geef ik eerlijk antwoord, dan heb ik meer respect.’
- [Geknipt]
9. P ‘Nee, maar omdat jij hebt geen respect voor mij. Daarom.’
- [Geknipt]
10. P ‘Ach goed, laat maar.’
 11. PA ‘Heeft er iemand nog een vraag over de wedstrijd?’
 12. P ‘Ja, dat bedoel ik. Maar dat hebben ze nooit. Hebben ze alleen maar waarom heb je gewisseld en waarom speelt die niet en als die niet speelt, waarom speelt... dat bedoel ik. *Come on.*’